

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

پانچواں وقت

پندرہ نمبر، جلد ۱

سید علی محمدی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بانگ وحدت ویژه نماز جمعه

نویسنده:

علی محمدی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۲	بانگ وحدت ویژه نماز جمعه
۱۲	مشخصات کتاب
۱۲	اشاره
۱۵	مقدمه
۱۸	بخش اول: سیمای نماز جمعه
۱۸	اشاره
۱۹	فصل اول: نماز جمعه در تاریخ اسلام
۱۹	اشاره
۱۹	جمعه در لغت
۲۱	وجه نامگذاری جمعه در روایات
۲۲	زمان وجوب نماز جمعه
۲۳	نخستین اقامه کننده ی جمعه در اسلام
۲۴	اولین نماز جمعه ای که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم اقامه کردند
۲۵	اقامه ی نماز جمعه از سوی معصومان علیهم السلام
۲۷	اقامه ی نماز جمعه از سوی خلفا
۲۹	موضع امامان در باره ی اقامه نماز جمعه توسط خلفا
۲۹	اشاره
۳۰	۱ _ خودداری ائمه علیهم السلام از اقامه ی نماز جمعه به جهت تقیه
۳۱	۲ _ ترک نمازهای جمعه ی خلفا توسط اصحاب ائمه علیهم السلام
۳۲	۳ _ اجازه ی ائمه علیهم السلام به اصحاب خود در اقامه نماز جمعه توسط خودشان
۳۳	فصل دوم: نماز جمعه در قاموس قرآن و عترت
۳۳	اشاره
۳۳	نماز جمعه در قرآن مجید

۳۹ نماز جمعه در کلام معصومان علیهم السلام
۳۹ ۱ _ نماز جمعه و حج
۳۹ ۲ _ نماز جمعه و تضمین بهشت
۳۹ ۳ _ نماز جمعه و حرمت آتش
۴۰ ۴ _ امام مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف برپا کننده ی نماز جمعه
۴۰ ۵ _ نماز جمعه در سفر معراج
۴۰ ۶ _ ثبت نام نمازگزاران جمعه در دفتر فرشتگان
۴۰ ۷ _ نتیجه ی ترک پیاپی نماز جمعه
۴۱ ۸ _ کارکرد شیاطین در روز جمعه
۴۱ ۹ _ تشویق برای جمعه
۴۱ ۱۰ _ ارزش رهسپاران به سوی نماز جمعه
۴۱ ۱۱ _ کارگران و نماز جمعه
۴۲ ۱۲ _ زندانیان و نماز جمعه
۴۲ ۱۳ _ عدل و تقوا از شرایط امام جمعه
۴۲ ۱۴ _ آمادگی برای نماز جمعه
۴۲ ۱۵ _ عظمت نماز جمعه
۴۳ فصل سوم: نماز جمعه در فقه شیعه
۴۳ اشاره
۴۳ نماز جمعه در زمان غیبت
۴۶ فتاویٰ مذاهب چهارگانه ی اهل سنت در وجوب نماز جمعه
۴۷ شرایط نماز جمعه
۴۷ اشاره
۴۷ شرط اول: وقت
۴۸ شرط دوم: جماعت
۴۹ شرط سوم: تعداد شرکت کنندگان
۵۰ شرط چهارم: خطبه

۵۰ اشاره
۵۱ مسأله ۱: ارکان و اجزای خطبه ها
۵۱ مسأله ۲: قیام خطیب در دو خطبه
۵۱ مسأله ۳: نشستن خطیب بین دو خطبه
۵۲ مسأله ۴: اعتماد خطیب بر قوس یا شمشیر در خطبه
۵۲ اشاره
۵۲ حکمت اعتماد خطیب به شمشیر
۵۲ شرط پنجم: مقارن نبودن با نماز جمعه ی دیگر
۵۲ شرایط نمازگزاران
۵۳ وظایف نمازگزاران
۵۴ شرایط امام جمعه
۵۵ آداب نماز جمعه
۵۷ فصل چهارم: آثار برپایی نماز جمعه
۵۷ اشاره
۵۷ ۱ _ آثار سیاسی نماز جمعه
۵۷ ۱۱ _ نماز جمعه نشان گر قدرت اسلام است
۵۸ ۱۲ _ پیوند دهنده جناح ها:
۵۸ ۱۳ _ یکپارچگی نیروهای اسلام
۵۹ ۱۴ _ مرکزیت بسیج مردم
۵۹ ۲ _ آثار معنوی نماز جمعه
۵۹ ۲۱ _ نماز جمعه، معامله ای پرسود
۵۹ ۲۲ _ نماز جمعه اوج خشوع و بندگی
۶۰ ۲۳ _ نماز جمعه، درمان بیماری های روانی
۶۱ ۳ _ آثار اجتماعی نماز جمعه
۶۱ ۳۱ _ ایجاد اتحاد و همدلی
۶۲ ۳۲ _ محلی برای حل مشکلات

۶۲	۳۳ _ آموزش مستقیم و عمومی
۶۳	فصل پنجم: راه های تقویت نماز جمعه
۶۳	اشاره
۶۳	۱ _ نقش آفرینی خطیب جمعه
۶۳	اشاره
۶۳	۱۱ _ داشتن اطلاعات کافی
۶۴	۱۲ _ به روز بودن خطبه ها
۶۴	۱۳ _ ایجاد ارتباط مستحکم با مردم
۶۵	۱۴ _ وارد نشدن در صف بندی جناح ها
۶۵	۱۵ _ ساده زیستی
۶۵	۱۶ _ به کارگیری فنون خطابه
۶۶	۲ _ استفاده از فضا و امکانات مناسب
۶۶	۳ _ حضور کارگزاران نظام در صفوف نمازگزاران
۶۷	۴ _ تبلیغات صحیح
۶۷	۵ _ نظر خواهی از مردم
۶۸	۶ _ داشتن تشکیلات اداری منسجم
۶۸	فصل ششم: نماز جمعه در تاریخ ایران
۶۸	اشاره
۶۸	۱ _ دوره ی صفویه
۷۰	۲ _ دوره ی قاجار
۷۱	۳ _ دوره ی پهلوی
۷۱	۴ _ دوره ی انقلاب اسلامی
۷۳	فصل هفتم: نماز جمعه در جهان امروز
۷۳	اشاره
۷۳	۱ _ قاره ی آمریکا
۷۳	۱۱ _ آرژانتین

۷۳	۱۲ _ برزیل
۷۵	۲ _ قاره اروپا
۷۵	۲۱ _ ایرلند _ دوبلین:
۷۵	۲۲ _ هلستینگی _ نروژ:
۷۶	۲۳ _ بلژیک _ بروکسل
۷۶	۲۴ _ سوئد
۷۷	۲۵ _ ایتالیا _ میلان
۷۷	۲۶ _ آلمان _ مونیخ
۷۸	۳ _ قاره افریقا
۷۸	۳۱ _ کنگو _ برازاویل
۷۸	۳۲ _ الجزایر
۷۹	۳۳ _ سودان
۷۹	۳۴ _ کنیا
۸۰	۴ _ قاره آسیا
۸۰	۴۱ _ ژاپن _ توکیو
۸۰	۴۲ _ پیشاور پاکستان
۸۱	۴۳ _ سریلانکا
۸۲	۴۴ _ حیدرآباد هندوستان
۸۲	۴۵ _ قطر
۸۲	۴۶ _ فیلیپین _ مانیل
۸۳	۴۷ _ عمان
۸۴	نتیجه گیری و پیشنهاد:
۸۵	فصل هشتم: نماز جمعه در کلام بزرگان نظام
۸۵	اشاره
۸۵	الف: امام راحل رحمه الله
۸۵	۱ _ امامان جمعه و تقویت نظام

- ۲ _ نماز جمعه؛ عنایت حق تعالی به جمهوری اسلامی ۸۵
- ۳ _ سیاسی بودن نماز جمعه ۸۶
- ۴ _ ترویج سنت سیاسی _ الهی ۸۷
- ۵ _ ائمه جمعه و ارتباط با مردم ۸۷
- ۶ _ ائمه جمعه و تهذیب نفس ۸۷
- ب: مقام معظم رهبری ۸۸
- ج: مرحوم آیت الله طالقانی ۸۸
- ۱ _ نماز جمعه؛ وصف توحید ۸۸
- ۲ _ نماز جمعه؛ عامل آگاهی به مردم ۸۹
- د: حجه الاسلام و المسلمین هاشمی رفسنجانی ۸۹
- نماز جمعه، محور وحدت ۸۹
- ه: حجه الاسلام و المسلمین خاتمی رئیس جمهور ۹۰
- و: حجه الاسلام و المسلمین کروبی رئیس مجلس ۹۰
- نماز جمعه و معرفی متفکرین برجسته ۹۰
- بخش دوم: برگزیده ی ادب فارسی ۹۱
- اشاره ۹۱
- * متون ادبی ۹۲
- حضور سبز ۹۲
- میعاد دین و سیاست ۹۳
- آوای وحدت ۹۵
- * اشعار ۹۶
- نماز جمعه؛ بیدارگر مرغ جان ۹۶
- بانگ نماز جمعه ۹۷
- نماز جمعه؛ کانون نور ۹۸
- نماز جمعه؛ درمان گر دل و جان ۹۹
- در پای خطبه ی آیت الله خامنه ای ۱۰۲

۱۰۷	بخش سوم: همراه با برنامه سازان
۱۰۷	اشاره
۱۰۸	توصیه های کلی
۱۰۹	پیشنهادهای برنامه ای
۱۱۰	پرسش های مسابقه ای
۱۱۱	پرسش های مصاحبه ای
۱۱۲	پرسش های کارشناسی
۱۱۲	معرفی کارشناسان
۱۱۳	واپسین کلام
۱۱۵	منابع
۱۱۸	درباره مرکز

بانگ وحدت ویژه نماز جمعه

مشخصات کتاب

سرشناسه : محمدی، علی، ۱۳۶۵ -

عنوان و نام پدیدآور : بانگ وحدت ویژه نماز جمعه / علی محمدی.

مشخصات نشر : قم: مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۱.

مشخصات ظاهری : ۹۲ص.

شابک : ۹۶۴-۷۸۰۸-۰۶-۲

یادداشت : کتابنامه به صورت زیر نویس .

موضوع : نماز جمعه

موضوع : وحدت اسلامی

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : BP۱۸۷/۵م۳ب۲ ۱۳۸۱

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۳۵۳

شماره کتابشناسی ملی : ۲۴۸۳۱۳۳

ص: ۱

اشاره

از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته اند:

ویراستار: سید کریم خوش نظر

نمونه خوانی: محمدرضا پورفلاحتی و علی روحانی بیدگلی

حروف نگار: مجید مشایخی و محمد نادری

صفحه آرا: مجید مشایخی

طراح جلد: رز گرافیک

پی گیر چاپ: علی اکبر مینایی

مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

یکی از ویژگی های اسلام، توجه به دنیا و آخرت است. اسلام هم دین عبادت و بندگی است و هم سیاست و دنیاداری. خداوند، تکامل فردی را به حرکت های جمعی وابسته کرده است و خواسته های فردی را کمتر اجابت می کند.

اسلام این رفتار فردی و جمعی را نه تنها در فکر و نظر پی ریزی کرده، بلکه در عمل نیز پیوندی ناگسستنی بدان ها بخشیده است که نماز جمعه، نمونه ی برجسته ی آن به شمار می رود.

آن گاه که اذان گو در روز جمعه آدمیان را به میهمانی خدا فرا می خواند، نمازگزاران پاک طینت با دلی آکنده از مهر الهی و با کنار گذاشتن همه ی بازیچه ها، به رودخانه ی جمعه گیان می پیوندند تا به دریای بی کران اتحاد و معنویت برسند. دین داران با اخلاص از رنگ ها، نژادها و زبان های گوناگون، در کنار هم می نشینند و به سخنان حکمت آمیز امام جمعه گوش جان

می سپارند. امام جمعه نیز همانند دیده بان و جلوداری امین با فراخواندن آنان به پاکی و پرهیزکاری، راه ها و بی راهه های این دنیای پر آشوب را به آنان نشان می دهد. آن گاه همگی بدون کبر و نخوت، به پا می خیزند و دو رکعت عشق به جای می آورند. پس از این نماز، جان های مؤمنان پاکیزه می گردد و چون آینه ای خواهد شد که پرتو جمال یار را در آن تماشا خواهند کرد.

حال که به یمن پیروزی انقلاب اسلامی، نماز جمعه؛ این امانت الهی همواره در کشور ما برگزار می شود، بر ماست تا با تقویت پیام و معرفی زوایای ناشناخته ی آن، شکر این نعمت را به جای آوریم.

پژوهشگر ارجمند جناب آقای حجت الاسلام سیدعلی محمدی متکازینی در این پژوهش بر آن است تا با بررسی تاریخ برگزاری این فریضه در اسلام و سیمای آن در فقه شیعه و جایگاه آن در جهان امروز، راه کارهای تقویت و گسترش فرهنگ نماز جمعه را برشمارد. با سپاس از ایشان، امید است این مجموعه در نظر خوانندگان گرامی و برنامه سازان عزیز، پذیرفته آید.

«أَنَّهُ وَلِيَّ التَّوْفِيقِ»

«مدیریت پژوهشی»

«مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما»

ص: ۷

بخش اول: سیمای نماز جمعه

اشاره

بخش اول: سیمای نماز جمعه

سفید است

فصل اوّل: نماز جمعه در تاریخ اسلام

اشاره

فصل اوّل: نماز جمعه در تاریخ اسلام

زیر فصل ها

جمعه در لغت

وجه نامگذاری جمعه در روایات

زمان وجوب نماز جمعه

نخستین اقامه کننده ی جمعه در اسلام

اولین نماز جمعه ای که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم اقامه کردند

اقامه ی نماز جمعه از سوی معصومان علیهم السلام

اقامه ی نماز جمعه از سوی خلفا

موضع امامان در باره ی اقامه نماز جمعه توسط خلفا

جمعه در لغت

جمعه در لغت

جمعه، به سکون میم، به معنی هفته و به ضم میم، نام یکی از روزهای هفته است که در جاهلیت آن را عروبه (روز نیکو) می نامیدند. (۱)

اما برخی از فرهنگ نویسان، جمعه را به معنی آخرین روز هفته معنا کرده اختلاف در قرائت آن را مربوط به اختلاف در قبایل می دانند. این کلمه یک بار در قرآن آمده است و تمامی قراء آن را به ضمّ میم خوانده اند. این واژه بر اجتماع و گردهم آیی دلالت دارد. (۲)

برخی از مفسران و تاریخ نگاران کعب بن لؤی (۳) را نخستین شخص می دانند که این روز را جمعه نامید. (۴)

نقل دیگر آن است که: انصار پیش از هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم نخستین اشخاصی بودند که این روز را جمعه خواندند. انصار گفتند: یهود را روز

۱- معارف و معاریف، ج ۴، ص ۱۹۲ و المنجد، ص ۱۰۱.

۲- دائره المعارف شیعه، ج ۵، ص ۴۳۹.

۳- کعب بن لوی بن غالب یکی از اجداد پیغمبر اسلام است. معارف و معاریف، ج ۴، ص ۱۹۲ و برای شناخت بیشتر به کتاب طبقات واقدی، ج ۱، ص ۴۴ و تاریخ اسلام تألیف محمد ابراهیم آیتی، ص ۲۶ مراجعه شود.

۴- الدرالمشور، ج ۶، ص ۲۱۸، تفسیر روح الجنان، ج ۱۱، ص ۱۴۶، نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، ص ۱۷.

خاصی است که هر هفته در آن جمع می شوند و نصارا نیز چنین روزی دارند، پس چرا ما روزی را برای اجتماع خود قرار ندهیم تا در آن روز ذکر خدای (تعالی) گوییم و نماز به جای آوریم؟ و سپس گفتند: روز شنبه برای یهود و روز یکشنبه برای نصارا است. آن گاه روز عروبه را برای خود قرار دادند. در جاهلیت روز آدینه را یوم العروبه می نامیدند. (۱)

وجه نامگذاری جمعه در روایات

وجه نامگذاری جمعه در روایات

در علت نامگذاری این روز به جمعه به چند مورد اشاره می گردد:

۱ _ سلمان فارسی نقل می کند، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم به من فرمود: آیا می دانی جمعه چیست؟ گفتم: خیر. فرمود: در این روز (خلقت) پدرت (آدم) جمع شد (کنایه از اتمام خلقت آدم). (۲)

۲ _ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: جمعه را از این جهت جمعه گویند که خداوند در این روز تمام مردم را از گذشته و آینده در یک مکان جمع می کند. (۳)

۳ _ ابن حمزه گوید:

مردی به امام باقر علیه السلام عرضه داشت: چرا روز جمعه، جمعه نامیده شد؟ حضرت فرمود: خدای (عزوجل) در آن روز (عالم دژ) جمع نمود خلق خویش را برای گرفتن پیمان بر ولایت حضرت محمد صلی الله علیه و آله وسلم و وصیش (حضرت علی علیه السلام) و سپس به واسطه ی گردآوری مخلوقاتش در آن روز، آن

۱- مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۰ _ ۹، صص ۴۳۱ _ ۴۳۲، نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، ص ۱۸.

۲- بحار، ج ۸۹، ص ۲۷۷.

۳- وسایل، ج ۵، باب ۳، حدیث ۱.

را جمعه نامگذاری کرد. (۱)

زمان وجوب نماز جمعه

زمان وجوب نماز جمعه

اکثر دانشمندان مسلمان، زمان فرض و وجوب نماز جمعه را در ليله الاسراء (شب معراج) در مکه دانسته اند، اما اقامه نشدن نماز جمعه در مکه (قبل از هجرت) یا بدان جهت بود که افراد به تعدادی که با حضور آنان نماز جمعه برپا می شود، نمی رسیدند و یا آن که لازمه ی برپایی نماز جمعه تبلیغ علنی و آزادانه ی اسلام بود، حال آن که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم در مکه مکلف به تبلیغ علنی و عبادت دسته جمعی نبودند.

در مقابل نظر مشهور، ابن حجر از علمای اهل سنت می گوید: احادیث صحیح دلالت دارند بر این که نماز جمعه در مدینه فرض شده است. برای رفع تعارض بین گفته ی ابن حجر و نظر مشهور در حاشیه اعانه الطالبین چنین نوشته شده است:

می توان سخن ابن حجر را این گونه توجیه کرد که نماز جمعه در مدینه فرض شد؛ یعنی مانع وجوب جمعه در مدینه از بین رفت؛ زیرا عذری که در مکه داشتند، در مدینه برطرف شده بود. به سخن دیگر، انجام نماز جمعه در مکه خواسته شد، اما چون شرایط مهیا نبود و این شرایط در مدینه فراهم آمد، گویا آنان در مدینه مأمور به برگزاری جمعه شدند (۲) و لذا در این رابطه پیامبر

۱- فروع کافی، ج ۳، ص ۴۱۵، مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۸۰.

۲- اعانه الطالبین، ج ۱، ص ۵۲؛ مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۷۶، به نقل از نماز جمعه در تاریخ و فقه اسلام، ص ۲۰.

اسلام صلی الله علیه و آله وسلم می فرماید:

همانا خداوند سبحان نماز جمعه را بر شما از همین سال، از همین ماه و از همین ساعت فرض و واجب نمود. سپس کسی که آن را در حال حیات من، و بعد از رحلت من تا روز قیامت، از راه انکار یا استخفاف ترک نماید، خداوند پریشانی او را جمع نگرداند، و عمر و مال پربرکت به او ندهد و مبارکش نگرداند. آگاه باشید چنین آدمی (با این بی اعتنایی به نماز جمعه) نمازی برای او نیست، حجی برای او نیست، صدقه ی او مورد پذیرش نیست، اموال او برکت ندارد تا این که توبه کرده، پشیمان شود و اگر توبه کند، توبه اش پذیرفته خواهد شد. (۱)

نخستین اقامه کننده ی جمعه در اسلام

نخستین اقامه کننده ی جمعه در اسلام

بیشتر تاریخ نگاران و مفسران عقیده دارند که «اسعد بن زراره» (۲) نخستین اقامه کننده ی نماز جمعه بود که قبل از هجرت در قریه نقیع الخضیات «در یک میلی مدینه» نماز جمعه را اقامه کرد، تعداد همراهان او در نماز چهل نفر بودند. (۳)

عبدالرحمن بن کعب که راهنمای پدر ناینایش بود گوید: پدرم کعب بن مالک هرگاه اذان نماز جمعه را می شنید برای اسعد بن زراره طلب رحمت می نمود. پرسیدم: چرا برای اسعد در خواست رحمت می کنی؟ گفت: چون او

۱- وسائل، ج ۵، باب صلوه الجمعة.

۲- اسعد بن زراره از نخستین مسلمانان انصار و از اشراف بنی عبدالاشهل می باشند. تاریخ پیامبر اسلام، دکتر آیتی، ص ۱۴۳.

۳- الدرالمثور، ج ۶، ص ۲۱۸، تفسیر روح الجنان، ج ۱۱، ص ۱۴۷، به نقل از نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، ص ۱۹.

کسی بود که ما را در «هزم البیت» یثرب، جمع کرد و با ما نماز جمعه خواند. پرسیدم: آن روز چند نفر بودید؟ گفت چهل نفر. (۱)

در چگونگی اقامه ی جمعه از سوی «اسعد» گفته اند: پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم مصعب بن عمیر را به عنوان امیر مدینه فرستاد و به او دستور داد تا نماز جمعه را اقامه کند، سپس مصعب نزد اسعد رفته و امر به جمعه را به وی خبر داد و او را امر کرد تا خود نماز را برگزار کند. در روایت دیگری، دارقطنی از ابن عباس روایت کرد که پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم قبل از هجرت که امکان اجتماع ایشان با مسلمانان در مکه نبود به مصعب بن عمیر امر فرمود تا در مدینه نماز جمعه را به دو رکعت اقامه کند. (۲)

اولین نماز جمعه ای که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم اقامه کردند

اولین نماز جمعه ای که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم اقامه کردند

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم بر اثر فشار بت پرستان مکه به دستور خداوند متعال در سال سیزدهم بعثت به سوی مدینه مهاجرت فرمود. روز دوشنبه دوازده ربیع الاول به قریه ی قبا در نزدیکی مدینه وارد شد. قبا مرکز قبیله ی بنی عمرو بن عوف بود، حضرت در منزل بزرگ قبیله (کلثوم بن هدم) فرود آمد. گروهی از مهاجر و انصار در انتظار موکب رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم بودند. پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم تا آخر هفته در آن جا توقف کرد. (۳) و در این مدت شالوده ی مسجدی را برای قبیله بنی عوف ریخت. افراد قبیله اصرار کردند که در «قبا»

۱- سنن ابن داود، ج ۱، حدیث ۱۰۶۹، به نقل از مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۹۰.

۲- تفسیر الدر المنثور، ج ۶، ص ۲۱۸، تفسیر روح الجنان، ج ۱۱، ص ۱۴۷، نماز جمعه در تاریخ و فقه اسلام، ص ۱۹.

۳- تفسیر الدر المنثور، ج ۶، ص ۲۱۸، روح الجنان، ج ۱۱، ص ۱۴۷.

اقامت گزیند و عرض کردند ما افراد کوشا و با استقامت و مدافعی برای شما هستیم، ولی آن حضرت پذیرفت، قبیله ی (اوس و خزرج) از مهاجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم آگاه شدند لباس و سلاح رزم بر تن کردند و به استقبال او شتافتند و او را به مدینه آوردند.

عموم تاریخ نویسان نوشته اند، رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم روز جمعه وارد مدینه شد و نماز جمعه را با اصحاب بجا آورد. خطبه ی بلیغی خواند که در اعماق قلوب و جان آنان اثر بدیعی گذارد؛ زیرا آنان تا آن روز با چنین کلمات گران بهایی آشنا نبودند. متن خطبه را ابن هشام در سیره و مرحوم مجلسی در بحار نقل کرده اند. (۱)

اقامه ی نماز جمعه از سوی معصومان علیهم السلام

اقامه ی نماز جمعه از سوی معصومان علیهم السلام

آن چنان که از تاریخ و سنت بر می آید، حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم و نیز خلف صالح ایشان حضرت امیر علیه السلام در طول دوران زمامداری خویش، اهتمام خاصی به برپایی نماز جمعه داشتند چنان که برخی از خطبه های نهج البلاغه از جمله خطب نمازهای جمعه ی حضرت علی علیه السلام به شمار می رود.

همچنین خطبه های جمعه ی آن حضرت فی الجمله در جوامع روایی؛ نظیر مجمع الاحادیث بیان شده است. اما بعد از حضرت امیر علیه السلام اقامه ی نماز جمعه از سوی سایر ائمه علیهم السلام در تاریخ دیده نمی شود. بلکه از برخی روایات استفاده می گردد که اصحاب ایشان هم موفق به برپایی نماز جمعه نبودند؛ چنان که در روایت عبدالملک بن اعین هست که حضرت باقر علیه السلام به او فرمود:

مثلک یهَلک و لم یصلْ فریضه فرضها الله؛(۱)

مثل تویی می میرد، در حالی که واجب الهی (نماز جمعه) را بجا نیاورده است.

از این روایت معلوم می گردد عبدالملک تا اواخر عمر نماز جمعه نخوانده بود که این گونه مورد خطاب حضرت واقع می شود. در روایت دیگری زراره می گوید:

حَتَّنا ابو عبدالله علیه السلام علی صلاه الجمعه؛

حضرت صادق علیه السلام ما را ترغیب و تحریص به نماز جمعه می فرمود.

نیز ادامه می دهد:

حتى ظننا انه یرید ان نأثیه؛(۲)

تا حدی که ما گمان کردیم حضرت می خواهد قیام کند و ما را فرا می خواند که در نماز جمعه ی او حاضر شویم.

زراره در ادامه می پرسد: آیا به شما اقتدا کنیم؟ و امام علیه السلام در پاسخ می فرماید: «خیر، منظورم این است که در پیش خودتان و در میان یارانتان، آن را بجا آورید».

بنابراین، نتیجه می گیریم که امام علیه السلام و یاران او، به دلیل محدود بودن از سوی حاکمان جور موفق به انجام این فریضه ی الهی نبودند. از این رو حضرت اصحابشان را ترغیب به اقامه ی جمعه در میان شیعیان می کردند.

۱- وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۱۲.

۲- وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۱۲.

اقامه ی نماز جمعه از سوی خلفا

اقامه ی نماز جمعه از سوی خلفا

با منحرف گشتن مسیر ولایت و رهبری در اسلام، فاسقان اموی و جباران بنی عباس یکی پس از دیگری بر مسند خلافت نشستند، خود را نمایندگان و جانشینان پیامبر خواندند. و به ناچار در کنار همه ی کارها و مناصب، سنگر «جمعه»، «جماعت» و «حج» نیز بدست آنان افتاد و فاقد معنا و مفهوم حقیقی گردید.

در چنین روزگاری که خلافت و رهبری جامعه ی اسلامی از مسیر معین و مقرر خویش خارج گردید، حاکمانی همچون یزید، مروان، ولید، هارون، مأمون و... که فاقد پایگاه اصیل مردمی بودند خلافت را عهده دار شدند. از آن جا که آنان از حضور مردم در صحنه ی سیاست پروا داشتند و سلطنت و ریاست آنان یک ریاست تحمیلی بوده و زندگانی آنان با زندگی مردم فاصله بسیار داشت همه این امور سبب شد که «نماز جمعه» به تدریج آن تأثیرگذاری اولیه اش را از دست بدهد و به دنبال آن اصل رجحان تقوا و فضیلت از میان رفته و هرکس اجازه ی اقامه ی جمعه و جماعت پیدا کند. امام عادل خانه نشین شد و ستمکاران و جباران بنی امیه و بنی عباس در صحنه ی نماز جمعه حاضر شدند، و امام جور جای امام عادل را گرفت و تاریکی جانشین نور گردید. در چنین شرایطی، امامان جمعه ی منصوب از سوی خلفا و سلاطین، از طرح مسایل و مشکلات حقیقی جامعه اعراض کرده، به قلب و واژگونی حقایق می پرداختند. در نتیجه، خطبه های نماز جنبه ی آموزندگی و تحول آفرینی خود را از دست داد و به طور کلی فاقد محتوای اصیل دینی در ابعاد عبادی، سیاسی و اجتماعی گردید.

در دوران معاصر نیز می توان نمونه هایی از حکومت های به ظاهر اسلامی را

نشان داد که در آنها، از نماز جمعه استفاده ی ابزاری می گردد و خطبه های از پیش طرح شده ی چنین نمازهایی، تنها در بیان مصالح و منافع حکومت ها بکار گرفته می شود. اما هرگاه که نماز جمعه اصالت حقیقی خود را بازیافته و تهدید کننده ی منافع حکومت ها گشته است، حاکمان جور در مقابل برپا دارندگان آن صف آرای می گردند، در عمل به عامل بازدارنده ی نماز جمعه تبدیل می گردند و با سنت شکنی ها در صدد وهن و سبک شمردن آن بر می آیند.

«معاویه» از جمله سنت شکنانی است که در مسیر راه جنگ صفین، نماز جمعه را در روز چهارشنبه می خواند و به این ترتیب عملاً سنت پیامبر گرامی اسلام را سبک می شمارد.

در دوران بعد، شاهد وضعیت اسفناک تری هستیم؛ بطور مثال در زمان عبدالملک مروان، عامل و فرماندار او حجاج یوسف، در هنگام ظهر روز جمعه در مسجد بصره جمعیت بسیاری از نمازگزاران را از دم تیغ گذراند، چنانکه خون از درهای مسجد جاری گردید. (۱) همچنین نقل شده است که امام صادق علیه السلام فرمود: نخستین خطیب جمعه که نشسته خطبه خواند معاویه بود. (۲)

از بیان خبرهای فوق به روشنی معلوم می گردد که معاویه در همه جا تعمد داشته است که سنت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم را مورد اهانت قرار دهد. و لذا در بسیاری موارد صریحاً برخلاف سیره ی پیامبر عمل می کرد.

۱- تفسیر البصائر، ج ۴۶.

۲- وسایل، باب ۱۶ از ابواب صلاه الجمعه، حدیث ۱.

موضع امامان در باره ی اقامه نماز جمعه توسط خلفا

اشاره

موضع امامان در باره ی اقامه نماز جمعه توسط خلفا (۱).

نماز جمعه نزد امامیه، از جهت شرایط، مانند عیدین (فطر و قربان) است و اقامه و امامت نماز جمعه همچون نماز عیدین از مناصب خاص ائمه یا منصوبین از جانب آنهاست.

برخی از روایاتی که دلالت دارد بر اختصاص امامت نماز جمعه و عیدین به ائمه معصومین، چنین است:

۱_ در رساله ی فاضل بن عصفور از ائمه علیهم السلام روایت مرسل شده:

انّ الجمعة لنا و الجماعة لشيعةنا؛ (۲)

همانا اقامه (نماز) جمعه برای ما (ائمه) است و اقامه (نماز) جماعت برای شیعیان ما

همچنین از ابی جعفر امام باقر علیه السلام روایت شده است که:

لنا الخمس و لنا الانفال و لنا الجمعة و لنا صفو المال؛ (۳)

خمس و انفال و نماز جمعه و زکات مخصوص ماست.

عبدالله بن سنان می گوید: امام باقر علیه السلام فرمود: ای عبدالله هیچ عید قربان و عید فطری برای مسلمین نیست مگر اینکه حزن و اندوه آل محمد در آن تجدید می گردد، گفتم چرا چنین است؟

امام فرمود: زیرا حق خودشان را در دست دیگران مشاهده می کنند. (۴)

با توجه به اینکه نماز جمعه در زمان حضور ائمه معصومین توسط خلفا و امرا برگزار می گردید پرداختن به این سؤال ضروری است که موضع ائمه در

۱- نماز جمعه در تاریخ و فقه اسلام، ص ۳۰.

۲- بدر الزاهر، ص ۲۴.

۳- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۸۶؛ وسایل الشیعه، ج ۹، ص ۵۴۹.

۴- بدر الزاهر، ص ۲۵.

برابر نمازهای جمعه اقامه شده توسط خلفا و مخالفان چه بوده، و اصحاب و یاران ائمه چگونه عمل می نمودند؟

با بررسی روایات و شواهد تاریخی در جهت تعیین مواضع ائمه در برابر نمازهای جمعه اقامه شده توسط خلفا و مخالفان، عناوین زیر قابل استنباط است:

۱ _ خودداری ائمه علیهم السلام از اقامه ی نماز جمعه به جهت تقیه

سیره ی ائمه این بوده که در زمان محدودیت قدرت و تسلط خود، نماز ظهر در روز جمعه را چهار رکعت برگزار می نمودند، و از متن برخی از احادیث چنین استنباط می شود که ائمه و اصحاب ایشان از زمان امام زین العابدین علیه السلام به بعد، استمرار بر انجام چهار رکعت در ظهر جمعه داشته اند و به جهت تقیه نماز جمعه ی مستقل برگزار نمی کردند. (۱)

از جمله احادیثی که اشاره بر تقیه دارد روایت زیر است:

سألت ابا عبدالله علیه السلام عن قوم فی قریه لیس لهم من یجمع بهم الصلاه، أیصلون الظهر یوم الجمعة فی جماعه؟ قال: نعم، اذا لم یخافوا. (۲)

برخی از فقها _ همچون صاحب جواهر _ منظور از جماعت در حدیث را نماز جمعه دانسته و مطابق با این برداشت، مراد حدیث این است که: در شرایطی که منصوب از جانب خلفا در قریه نباشد تا با مردم اقامه جمعه کنند، مردم آن قریه می توانند جهت اقامه ی نماز جمعه اجتماع کنند اگر خوف از

۱- جواهرالکلام، ج ۱۱، صص ۲ و ۱۸۱.

۲- وسائل، باب ۱۲، نماز جمعه، حدیث ۱.

حاکم نداشته باشند و حضرت در جواب می فرماید: اگر ترس ندارند می توانند نماز جمعه را برگزار کنند.

با در نظر گرفتن شرایط عدم خوف در روایت، اگر مردم قریه جهت اقامه نماز جمعه توسط خودشان، ترس از حاکم داشته باشند باید تقیه کرده از اقامه آن خودداری نمایند. (۱)

۲_ ترک نمازهای جمعه ی خلفا توسط اصحاب ائمه علیهم السلام

سیره و طریقه افرادی همانند زراره از راویان و فقهای بزرگوار و اصحاب ائمه، که خود وجوب نماز جمعه را روایت می کردند، ترک نمازهای جمعه ی برپا شده توسط خلفا و مخالفان بود، با آنکه آن بزرگواران افرادی عادل و با تقوا بوده و جهد و تلاش خود را در نافله ها و مستحبات و ترک مکروهات بکار می بردند. اما در مورد نماز جمعه، طریقه مستمر آنها ترک آن در مکانها و زمانهای مختلف تا بدان حد بود که خبر آن به فقهای زمان غیبت رسیده است. (۲) شهید ثانی دلیل خودداری افرادی همچون زراره [از اصحاب ائمه] در خصوص شرکت در نمازهای جمعه را چنین بیان داشته که آن بزرگواران معتقد به نماز گزاردن به امامت مخالف و فاسق نبودند و غالباً نمازهای جمعه _ خصوصاً در شهرهای بزرگ _ توسط مخالفان و خلفا و نواب آنها واقع می شد. زراره ساکن در کوفه بودند و امام جمعه ی این شهر منصوب از جانب مخالفان بود. بنابراین زراره و دیگر اصحاب ائمه شیعه از شرکت در نماز جمعه تسامح

۱- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۶۱.

۲- رساله فی صلاه الجمعه، بهیانی، ص ۱۷.

می نمودند. (۱)

حدیث «حٓ» (۲) [صحیحہ زرارہ] نیز اشاره به همین سیرہ دارد. زیرا ظاهر روایت در استمرار زرارہ بر ترک نماز جمعہ است، همچنین روایت «ہلاک» [صحیحہ عبدالملک] بر استمرار ترک جمعہ توسط راویان و اصحاب ائمہ اشاره دارد. (۳)

۳ _ اجازہ ی ائمہ علیہم السلام بہ اصحاب خود در اقامہ نماز جمعہ توسط خودشان

در روایتی کہ زرارہ از امام صادق علیہ السلام نقل کردہ چنین آمدہ:

امام صادق علیہ السلام ما را بہ نماز جمعہ تشویق و ترغیب فرمود تا اینکہ گمان کردم مراد حضرت این است کہ ما بہ گرد ایشان جمع شدہ نماز جمعہ را اقامہ کنیم. پس گفتم: آیا بر گرد شما جمع شویم؟ [و بہ امامت شما اقامہ جمعہ کنیم؟] حضرت فرمود: خیر، منظورم همان نماز جمعہ ای است کہ نزد خودتان برپا می گردد.

در این روایت، امام صادق علیہ السلام برای زرارہ تأسف می خورد. از آن جهت کہ ایشان بدلیل محدودیت امام، قادر بہ اقامہ ی نماز جمعہ نبودہ است و چون سؤال کنندہ بہ انجام نشدن نماز جمعہ بدون امام معصوم علم داشتہ با حالت تحیر سؤال می کند: چہ کنم؟ و امام بہ وی اذن می دہد تا نماز جمعہ را بہ صورت جماعتی از خودشان برگزار کنند ولو یکبار. (۴) برخی فقہا _ همچون

۱- معتصم الشیعہ، فیض، ص ۳۷.

۲- حدیث «حٓ» و حدیث «ہلاک» در صفحات ۱۰ و ۱۱ همین کتاب آمدہ است.

۳- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۶۵.

۴- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۶۶.

صاحب جواهر _ از حدیث مزبور، استفاده کرده در جایی که تقیه در کار نباشد اصحاب ائمه شیعه خودشان می توانند نماز جمعه را برگزار کنند. (۱)

فصل دوم: نماز جمعه در قاموس قرآن و عترت

اشاره

فصل دوم: نماز جمعه در قاموس قرآن و عترت

زیر فصل ها

نماز جمعه در قرآن مجید

نماز جمعه در کلام معصومان علیهم السلام

نماز جمعه در قرآن مجید

نماز جمعه در قرآن مجید

دین مقدس اسلام، بیش از هر چیز به وحدت و یکپارچگی مسلمانان اهمیت داده، می کوشد تا به هر وسیله ی ممکن، این معنا تحقق پیدا کند. از این رو، عواملی که منجر به پراکندگی و گسستگی صفوف مسلمان ها می گردند، در اسلام از منفورترین پدیده ها به شمار می روند. دروغ، غیبت، تهمت، نفاق، سخن چینی و... مفاهیمی از این گونه اند و متقابلاً عوامل و پدیده هایی که به نوعی انسجام و یکپارچگی آنان را حفظ کند، جزو محبوبترین عوامل هستند. در این راستا، نماز جمعه از اهمیت وافری برخوردار است؛ به نحوی که در قرآن اهل ایمان در روز جمعه به برپا داشتن نماز جمعه و دوری از کارهای مخالف آن مأمور گشته اند.

برای نمونه بنگرید به:

الف _ یا ایهاالذین امنوا اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذکرالله و ذروا البیع ذلکم خیر لکم ان کنتم تعلمون (۲)

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه ندا در داده می شود به سوی ذکر خدا بشتابید، و خرید و فروش را رها کنید. اگر بدانید این برای شما بهتر است.

۱- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۱۸۵.

۲- جمعه، ۹.

مورد خطاب آیه، اهل ایمان می باشند. بنابراین، «ایمان» مقتضی اهتمام به اقامه ی نماز جمعه، و اعراض و وانهادن کارهای مخالف آن می باشد. «نودی» از ماده ی «نداء»، بانگ برآوردن، و در این جا به معنای اذان است؛ زیرا در اسلام ندایی برای نماز جز اذان نداریم. به این ترتیب، هنگامی که صدای اذان نماز جمعه بلند می شود، اهل ایمان موظفند کسب و کار را رها کرده، به سوی نماز که مهمترین یاد خدا است بشتابند. (۱) مرحوم علامه ی طباطبایی هم به همین مضمون اشاره دارد. (۲)

گفتنی است که در برخی از روایات در مورد نمازهای روزانه آمده است که برای شرکت در نماز با آرامش گام بردارید، ولی در مورد نماز جمعه، آیه فوق می فرماید: فاسعوا؛ بشتابید. و این دلیل بر اهمیت فوق العاده نماز جمعه است. منظور از «ذکرالله» در درجه ی اول نماز است، ولی می دانیم که خطبه های نماز آمیخته ی با ذکر خداست، و در حقیقت بخشی از نماز جمعه است. بنابراین برای شرکت در خطبه ها نیز باید تسریع کرد.

جمله ی «وذروالبیع» به این معناست که با شنیدن اذان در روز جمعه، خرید و فروش را ترک کنید و به نماز جمعه بشتابید. البته مراد خصوص ترک داد و ستد نیست، بلکه ترک هر عملی که موجب اعراض از نماز جمعه گردد، مورد نظر آیه است و ذکر خصوص داد و ستد به این جهت است که داد و ستد از پرفایده ترین اعمال آدمی در دنیا است. وقتی این عمل را می بایست ترک کرد، ترک بقیه ی اعمال معارض با نماز جمعه به طریق اولی است. جمله ی «ذلکم

۱- تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۱۲۶.

۲- تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص ۴۶۱.

خیر لکم» اشاره دارد به این که در هنگام ظهر در روز جمعه، بهترین کار، اقامه ی نماز جمعه است و هیچ عمل دیگری جای آن را نمی گیرد.

ب _ فاذا قضیت الصلوه فانتشروا فی الارض و ابتغوا من فضل الله و اذکروا الله کثیرا لعلکم تفلحون.

و چون نماز گزارده شد. در [روی] زمین پراکنده گردید و فضل خدا را جويا شوید و خدا را بسیار یاد کنید باشد که شما رستگار گردید.

منظور از قضاء صلوه، اقامه نماز جمعه، و تمام شدن آن است و مراد از «انتشار در ارض» متفرق شدن مردم در زمین و مشغول شدن در کارهای روزانه برای به دست آوردن فضل خدا (رزق و روزی) است و اگر در میان همه کارهای روزانه فقط طلب رزق را نام برده برای این بود که مقابل ترک بیع در آیه قبلی واقع شود، لیکن از آنجایی که ما در آیه قبلی گفتیم که منظور از ترک بیع همه کارهایی است که آدمی را از نماز باز می دارد، لاجرم باید بگوییم منظور از طلب رزق هم همه کارهایی است که عطیه ی خدای تعالی را در پی دارد، چه طلب رزق و چه عیادت مریض، و یا سعی در برآوردن حاجت مسلمان، و یا زیارت برادر دینی یا حضور در مجلس علم، و یا کارهایی دیگر از این قبیل. (۱)

ناگفته پیداست که امر به «انتشار در زمین» و «طلب روزی» امر وجوبی نیست، بلکه به اصطلاح «امر بعد از نهی» است، و دلالت بر جایز بودن انتشار می کند، ولی بعضی از این تعبیر چنین استفاده کرده اند که تحصیل روزی بعد از نماز جمعه مطلوبیت و برکتی دارد، و در حدیثی آمده است که پیامبر بعد از

نماز جمعه سری به بازار می زد. (۱) جمله «واذکروا الله کثیرا» اشاره به یاد خدا است در برابر آن همه نعمت هایی که به انسان ارزانی داشته.

ج _ و اذا رأوا تجاره او لهوا انفضوا اليها و ترکوک قائما قل ما عندالله خیر من اللّهُ و من التّجاره و الله خیر الرّازقین. (۲).

و چون داد و ستد یا سرگرمی ای ببینند، به سوی آن روی آور می شوند و تو را در حالی که ایستاده ای ترک می کنند. بگو: آنچه نزد خداست از سرگرمی و از داد و ستد بهتر است و خدا بهترین روزی دهندگان است.

و اما شأن نزول این آیه عبارت است از این که: در یکی از سالهایی که مردم مدینه گرفتار خشکسالی و گرسنگی و افزایش نرخ اجناس شده بودند دحیه (۳) با کاروانی از شام فرا رسید و با خود مواد غذایی آورده بود، در حالی که روز جمعه بود و پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم مشغول خطبه نماز جمعه بود، طبق معمول برای اعلام ورود کاروان طبل زدند و حتی بعضی دیگر آلات موسیقی را نواختند، مردم با سرعت خود را به بازار رساندند، در این هنگام مسلمانانی که در مسجد برای نماز اجتماع کرده بودند خطبه را رها کرده و برای تأمین نیازهای خود به سوی بازار شتافتند، تنها دوازده مرد و یک زن در مسجد باقی ماندند (آیه نازل شد و آنها را سخت مذمت کرد) پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: اگر این گروه اندک هم می رفتند از آسمان سنگ بر آنها می بارید. (۴)

قل ما عندالله خیر من اللّهُ و من التّجاره و الله خیر الرّازقین

۱- نمونه، ج ۲۴، ص ۱۲۸.

۲- جمعه، ۱۱.

۳- دحیه ابن کعب کلبی از تجار مدینه بود که بعدا به اسلام روی آورد.

۴- تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۱۲۵؛ مجمع البیان، ج ۹، ص ۲۸۷.

در این قسمت از آیه به رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم امر می کند که مردم را به خطایی که مرتکب شدند متنبه کند، و بفهماند که کارشان چقدر زشت بوده، و مراد از جمله «ما عندالله» ثوابی است که خدای تعالی در برابر شنیدن و موعظه در نماز جمعه عطا می فرماید و معنای جمله این است که:

به ایشان بگو آنچه نزد خدا است از لهُو و تجارت بهتر است، برای اینکه ثواب خدای تعالی خیر حقیقی و دائمی و بدون انقطاع است و اما آنچه در لهُو و تجارت است اگر خیر باشد خیری خیالی و غیردائمی است. علاوه بر این، چه بسا خشم خدا را در پی داشته باشد، همچنان که لهُو همیشه خشم خدای تعالی را در پی دارد. (۱) ثواب و پاداش الهی و برکاتی که از حضور در نماز جمعه و شنیدن مواعظ و اندرزهای پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و تربیت معنوی و روحانی عاید شما می شود قابل مقایسه با هیچ چیز دیگر نیست و اگر از این می ترسید که روزی شما بریده شود اشتباه می کنید، خداوند بهترین روزی دهندگان است. (۲)

در آیه شریفه که از کلمه «قائما» استفاده شده نشان می دهد که پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم ایستاده خطبه نماز جمعه می خواند. جابر بن سمره می گوید: من هیچ گاه رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم را ندیدم که نشسته خطبه بخواند، پس اگر کسی برای حدیث کرد که آن جناب نشسته خطبه خوانده دروغ گفته است (۳) و همچنین از عبدالله بن مسعود پرسیدند: آیا پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم ایستاده خطبه

۱- المیزان، ج ۱۹، ص ۴۶۳.

۲- تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۱۲۹.

۳- المیزان، ج ۱۹، ص ۴۶۷، نمونه، ج ۲۴، ص ۱۳۰.

می خوانند؟ گفت: مگر نشنیده ای که خداوند می گوید: «و ترکوک قائما» تو را در حالی که ایستاده بودی رها کردند. (۱) و در تفسیر الدرالمنثور آمده است که ابن ابی شیبه از طاووس روایت کرده که گفت: رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و ابوبکر و عمر و عثمان همگی ایستاده خطبه می خواندند و اولین کسی که بالای منبر نشست (و خطبه خواند) معاویه بن ابی سفیان بود. (۲)

د _ حافظوا علی الصلوات و الصلوه الوسطی و قوموالله قانتین. (۳)

بر نمازها و نماز میانه مواظبت کنید، و خاضعانه برای خدا به پا خیزید.

در این که منظور از «صلوه وسطی؛ نماز میانه» چیست مفسران اقوال زیادی را ذکر کرده اند، مرحوم علامه طباطبایی می فرماید:

برخی آن را نماز جمعه دانسته اند. (۴)

شهید آیت الله دستغیب رحمه الله که خود فدای این فریضه بزرگ الهی شده است در ذیل این آیه شریفه می فرماید:

بیشتر علما فرمودند «نماز میانه» نماز ظهر است؛ زیرا وقت آن در وسط روز و میان نماز صبح و عصر می باشد و در روایات فراوانی تصریح شده که نماز میانه، نماز ظهر است. و در برخی روایات گفته شده مراد از نماز میانه، نماز جمعه است، و چون در روز جمعه نماز جمعه از ظهر کفایت می کند، بنابراین، نماز جمعه همان نماز میانه است که مورد تأکید پروردگار است. (۵)

در اول کتاب مستدرکات از امام باقر علیه السلام روایت شده که فرمود: منظور از

۱- تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۱۳۰.

۲- المیزان، ج ۱۹، ص ۴۶۷.

۳- بقره، ۲۳۸.

۴- المیزان، ج ۱۹، ص ۴۶۵.

۵- جمعه و نماز یا جهاد هفتگی، عبدالحسین دستغیب.

نماز میانه در آیه، نماز جمعه است، و در غیر جمعه، منظور نماز ظهر است. نماز جمعه (یا ظهر) نخستین نمازی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم آن را خواند که در وسط دو نماز (نماز صبح و نماز عصر) واقع شده است. (۱)

نماز جمعه در کلام معصومان علیهم السلام

۱ _ نماز جمعه و حج

قال رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم :

الجمعه حجّ المساکین.

نماز جمعه، حج فقرا است. (۲)

۲ _ نماز جمعه و تضمین بهشت

قال علی علیه السلام :

ضمنت لسته علی الله الجنّه منهم رجل خرج الی الجمعه فمات فله الجنّه؛

بر خدا برای شش نفر بهشت را ضامن هستم: از آنها مردی است که به سوی جمعه بیرون آید، و مرگ او را دریابد. (۳)

۳ _ نماز جمعه و حرمت آتش

قال الصادق علیه السلام :

ما من قدم سعت الی الجمعه الا حرم الله جسدها علی النار؛

هیچ قدمی نیست که به سوی نماز جمعه برداشته شود، مگر این که خداوند بدن صاحب

۱- به نقل از یک بررسی تحقیقی و استدلالی پیرامون نماز جمعه، تألیف آیت الله سیداسماعیل حسینی مرعشی، ص ۶۰.

۲- میزان الحکمه، ج ۵، ص ۴۲۷، نماز در آینه حدیث، عباس عزیزی، ص ۱۰۰.

۳- وسائل، ج ۵، ص ۱۱.

آن را بر آتش حرام می کند. (۱)

۴_ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برپا کننده ی نماز جمعه

امام باقر علیه السلام فرمود: آن گاه که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، وارد کوفه شود و مردم از او درخواست کنند تا برای آنان نماز جمعه بخواند، حضرت دستور می دهد که در قسمتی از نجف به نام مسجد خط بکشند و در آن جا با ایشان نماز جمعه بخوانند. (۲)

۵_ نماز جمعه در سفر معراج

انس می گوید: پیامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: وقتی شب معراج مرا به آسمان بردند، زیر عرش خدا هفتاد هزار شهر را دیدم که هر شهری از آن همانند دنیای شما بود، و فرشتگانی را دیدم که بالهایشان را گسترده بودند و خدا را تسبیح و تهلیل می کردند و می گفتند: خدایا! کسانی را که به نماز جمعه حاضر می شوند بیامرز. خدایا! کسانی را که روز جمعه غسل می کنند، رحمت کن. (۳)

۶_ ثبت نام نماز گزاران جمعه در دفتر فرشتگان

ابی امامه از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم روایت نموده که آن حضرت فرمود:

فرشتگان روز جمعه فرستاده می شوند تا بر درب مساجد ایستاده و نام شرکت کنندگان در نماز جمعه را به ترتیب از فرد اول به بعد بنویسند، و هنگامی که امام جمعه در جایگاه قرار گرفت، دفاتر ثبت نام برچیده می شود. (۴)

۷_ نتیجه ی ترک پیایی نماز جمعه

امام علی علیه السلام می فرماید:

۱- وسائل، ج ۵، ص ۳.

۲- چهارده معصوم، ص ۵۹۴، ترجمه انوار البهیة، هزار و یک نکته درباره نماز، نکته ۲۶۵.

۳- مستدرک، ج ۶، ص ۹۰ به نقل از مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۸۹.

۴- کنز العمال، حدیث ۲۱۱۵۶ به نقل از مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۹۱.

من ترك الجمعة ثلاثا متتابعه لغير عله كتب منافقا؛

هرکس سه نوبت پیاپی نماز جمعه را بدون عذر ترك کند، در زمره ی منافقان شمرده می شود. (۱)

۸ _ کارکرد شیاطین در روز جمعه

حضرت علی علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم نقل می کند: صبح هر جمعه، شیطان ها با پرچم هایشان به بازار رفته، در پیشروی مردم موانعی می افکنند و آنان را از آمدن به نماز جمعه باز می دارند. (۲)

۹ _ تشویق برای جمعه

امام صادق علیه السلام به واسطه پدرانش از رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم روایت می کند که آن حضرت فرمود: برای خانواده های خود در روز جمعه مقداری میوه ی تازه خریداری نمایید تا به آمدن جمعه خرسند گردند. (۳)

۱۰ _ ارزش رهسپاران به سوی نماز جمعه

انس بن مالک از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم روایت می نماید که فرمود: هنگامی که هفتاد نفر از ما روانه نماز جمعه شوند، مانند هفتاد نفر از قوم موسی علیه السلام باشد که بر پروردگارشان وارد گردیده باشند یا برتر از آنها. (۴)

۱۱ _ کارگران و نماز جمعه

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: هرکس کارگری اجیر نماید و او را از نماز جمعه باز دارد، مرتکب گناه گردیده و چنانچه بازش ندارد، با او در ثواب شرکت در نماز جمعه سهیم

۱- میزان الحکمه، ج ۵، ص ۴۲۷.

۲- کنز العمال، حدیث ۲۱۱۶۸.

۳- مستدرک، ج ۶، ص ۹۸.

۴- کنز العمال، حدیث ۲۱۰۴۳.

خواهد بود. (۱)

۱۲ _ زندانیان و نماز جمعه

امام صادق علیه السلام از پدر بزرگوارش روایت می نماید: سیره ی علی علیه السلام چنین بود که کسانی را که به واسطه بدهکاری یا تهمت محبوس بودند، برای شرکت در نماز جمعه از زندان خارج می ساخت، و آنان به نماز حاضر می شدند، و اولیای آن ها ضامن می شدند که آنان را به زندان باز گردانند. (۲)

۱۳ _ عدل و تقوا از شرایط امام جمعه

امام صادق علیه السلام می فرماید:

نماز جمعه، تنها با امامت شخص عادل و باتقوا مورد پذیرش است. (۳)

۱۴ _ آمادگی برای نماز جمعه

در روایت است که علی علیه السلام فرمود: روز پنجشنبه، دواهای ضعیف کننده نخورید، پرسیدند: چرا؟ فرمود: برای آن که شما را از حضور در نماز جمعه باز ندارد. (۴)

۱۵ _ عظمت نماز جمعه

امام علی علیه السلام به جهت بزرگداشت نماز جمعه، پابرهنه در آن حاضر می شد و کفشها را در دست چپ می گرفت و می فرمود: این نماز، جایگاه خاص الهی است. و این کار را از روی تواضع در برابر خداوند انجام می داد. (۵)

۱- مستدرک، ج ۶، ص ۷.

۲- مستدرک، ج ۶، ص ۲۷.

۳- مستدرک، ج ۶، ص ۴۰.

۴- وسائل، ج ۵، ص ۴۷.

۵- بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۲۵۵.

ابوالاشعث عنزی از پدرش نقل می کند که گفت: حضرت علی علیه السلام را دیدم که در روز جمعه در فرات غسل کرد و آن گاه پیراهن از کرباس به سه درهم خرید و در همان پیراهن با مردم نماز گزارد و هنوز یقه آن سردوزی نشده بود. (۱)

فصل سوم: نماز جمعه در فقه شیعه

اشاره

فصل سوم: نماز جمعه در فقه شیعه

زیر فصل ها

نماز جمعه در زمان غیبت

فتاوی مذاهب چهارگانه ی اهل سنت در وجوب نماز جمعه

شرایط نماز جمعه

شرایط نماز گزاران

وظایف نماز گزاران

شرایط امام جمعه

آداب نماز جمعه

نماز جمعه در زمان غیبت

نماز جمعه در زمان غیبت

در زمان حضور امام معصوم علیهم السلام وجوب عینی نماز جمعه برای تمامی مکلفان ثابت است، مگر کسانی که استثنا شوند. اما در زمان غیبت امام معصوم علیهم السلام نحوه ی وجوب آن مورد اختلاف فقها می باشد. برخی آن را واجب عینی و برخی دیگر واجب تخییری و... می دانند، در این جا به برخی از فتاوا اشاره می کنیم:

مرحوم شیخ مفید در کتاب مقنعه می فرماید:

هرگاه امام جمعه واجد شرایط امامت بود، نماز جمعه بر همه ی مکلفان واجب است، مگر کسانی که خداوند آنان را معذور داشته است و اگر امام حاضر نبود یا حضور داشت اما فاسق بود، حضور چنین امامی در حکم نبودن است. (۲)

از این عبارت استفاده می شود مقصود شیخ مفید از امام، امام معصوم نبوده

۱- نماز و عبادت امام علی علیه السلام، عباس عزیزی، ص ۲۳۸.

۲- مقنعه، ص ۲۷.

است. اگر وجوب نماز جمعه موقوف به حضور امام معصوم باشد، دیگر طرح فاسق بودن امام معنی ندارد. بنابراین، طبق نظر شیخ مفید، نماز جمعه در زمان غیبت واجب عینی است.

همچنین شیخ طوسی در کتاب «خلاف»، محقق حلی در کتاب «معتبر» و علامه حلی در کتاب «تذکره» گفته اند: «اقامه نماز جمعه در غیبت مستحب است».^(۱)

فقه‌های معاصر نیز در مورد حکم نماز جمعه در زمان غیبت نیز فتاوایی دارند که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود.

امام راحل رحمه الله: در زمان غیبت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف نماز جمعه واجب تخییری است؛ یعنی مکلف می‌تواند روز جمعه به جای نماز ظهر نماز جمعه بخواند، ولی جمعه افضل است و ظهر، احوط و احتیاط بیشتر در آن است که هر دو را بجا آورند.^(۲)

آیت الله تبریزی: لکن در صورت اقامه ی آن با شرایط، شرکت در آن بنا بر احتیاط، واجب است.

آیت الله اراکی: در زمان غیبت، نماز جمعه واجب تخییری است و افضل از ظهر می‌باشد. در زمان غیبت نماز جمعه کفایت از ظهر می‌کند.

آیت الله خوئی: نماز جمعه مانند نماز صبح دو رکعت است و امتیازش از نماز صبح این است که دو خطبه در پیش دارد و نماز جمعه واجب تخییری است به این معنی که مکلف در روز جمعه مخیر است که نماز جمعه را

۱- نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، ص ۹۶.

۲- توضیح المسائل مراجع، ج ۱، قسمت نماز جمعه، گردآورنده: حجت الاسلام بنی هاشمی خمینی.

بخواند در صورتی که شرایطش موجود باشد، یا نماز ظهر بجا آورد، پس اگر نماز جمعه را بجا آورد کفایت از ظهر می کند. مقام معظم رهبری: نماز جمعه هر چند که در زمان حاضر واجب تخییری است و حضور در آن واجب نیست ولیکن نظر به فواید و اهمیت حضور در آن سزاوار مؤمنین نیست که خودشان را از برکات حضور در این نماز به مجرد شك در عدالت امام جمعه، محروم سازند و یا عذرهای واهی دیگر، بیاورند. (۱)

فتاوی مذاهب چهارگانه ی اهل سنت در وجوب نماز جمعه

فتاوی مذاهب چهارگانه ی اهل سنت در وجوب نماز جمعه

مذاهب چهارگانه ی اهل سنت، قایل به وجوب عینی نماز جمعه در هر زمان هستند. دلیل این حکم از مذاهب اهل سنت به جز حنفیه، ظاهر است؛ زیرا آنها در وجوب نماز جمعه اذن امام را معتبر ندانسته، بنابراین، در هر شرایطی آن را واجب می دانند. اما حنفیه هم اگرچه اذن امام _ سلطان _ را شرط اقامه جمعه دانسته، لیکن در صورت تعذر اذن امام، اعتبار آن را ساقط دانسته است. (۲)

۱- ترجمه اجوبه الاستفتائات، ج ۱، سؤال ۶۱۷.

۲- بدایه المجتهد، ج ۱، ص ۱۵۱، به نقل از نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، ص ۹۳.

شرایط نماز جمعه

اشاره

شرایط نماز جمعه

در این بخش برآنیم تا مسایل و شروط این فریضه ی الهی را در ضمن فتاوی بزرگانی چون امام راحل رحمه الله مقام معظم رهبری و... به اختصار بیان نماییم.

شرط اول: وقت

علمای امامیه، شافعیه، مالکیه و حنفیه وقت نماز جمعه را همان وقت نماز ظهر؛ یعنی بعد از زوال شمس دانسته، و بنابر قول آنان، اقامه ی آن قبل از زوال صحیح نیست! (۱) احمد بن حنبل قایل به جواز اقامه ی جمعه قبل از زوال است و اقامه ی جمعه را بعد از زوال، مستحب می دانند. (۲)

با فوت شدن وقت، نماز جمعه هم فوت می شود، و بنابراین، نماز جمعه قضا نمی گردد به اجماع علما. (۳)

امام راحل: وقت نماز جمعه با زوال خورشید شروع می شود و تا وقتی که سایه ی شخص به اندازه دو قدم (پا) متعارف برسد (۴) امتداد دارد. ولی احتیاط واجب آن است که از اوایل عرفی زوال ظهر تأخیر نیاندازند و اگر تأخیر افتاد احتیاط مستحب آن است که نماز ظهر را بخوانند.

آیت الله مکارم: وقت نماز جمعه از اول ظهر است به مقداری که اذان و خطبه ها و نماز مطابق معمول انجام شود و با گذشتن آن، وقت نماز جمعه

۱- حاشیه دسوقی، ج ۱، ص ۳۴۳؛ جواهرالکلام، ج ۱۱، ص ۱۳۵؛ مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۷۹.

۲- حاشیه دسوقی، ج ۱، ص ۳۴۳، مغنی ابن قدامه، ج ۲، ص ۲۹۵.

۳- حاشیه دسوقی، ج ۱، ص ۳۴۳، جواهرالکلام، ج ۱۱، ص ۱۴۲.

۴- یعنی سایه ی شخص بعد از زوال آفتاب به اندازه ی ۲ قدم او برسد.

پایان می یابد.

آیت الله اراکی: وقت نماز جمعه ظاهراً از اول زوال آفتاب است تا یک ساعت از زوال گذشته. و اگر از این مقدار گذشت، باید نماز ظهر بخواند و هرگاه مقدار دو خطبه کوتاه و یک رکعت از این مقدار وقت که گفتیم درک نماید، ظاهراً جمعه را درک نموده است.

مقام معظم رهبری: وقت نماز جمعه با زوال خورشید داخل می شود، و احتیاط بر این است که از اوایل عرفی زوال به تأخیر نیفتد، و بعید نیست که وقت آن تا رسیدن سایه ی بعدازظهر به مقدار ۷۲ قامت انسان ادامه یابد، و اگر نماز جمعه تا این زمان برگزار نشود، احتیاط این است که به جای آن نماز ظهر خوانده شود. (۱)

شرط دوم: جماعت

علمای اسلام _ اعم از امامیه و اهل سنت _ اتفاق دارند بر این که جماعت از شروط اقامه ی نماز جمعه می باشد، و اقامه ی آن به صورت فرادا صحیح نیست. (۲)

امام راحل: نماز جمعه باید به جماعت برگزار شود و نمی توان آن را به طور فرادا بجا آورد.

آیت الله اراکی: اگر فرادا بخواند و یا عملاً قصد فرادا کند نمازش باطل می شود.

۱- اجوبه الاستفتائات، ج ۱، مسأله ۶۴۱.

۲- جواهرالکلام، ج ۱۱، ص ۲۴۲؛ مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۸۲؛ بحرالرائق، ج ۲، ص ۱۵۸، بهنقل از نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام.

شرط سوم: تعداد شرکت کنندگان

امام صادق علیه السلام می فرماید:

لا تكون جمعه ما لم یکن القوم خمسه؛

تا وقتی تعداد شرکت کنندگان به پنج نفر نرسد، نماز جمعه منعقد نمی گردد.

۱_ امامیه اتفاق دارند بر این که بیش از هفت نفر در اقامه ی جمعه معتبر نیست و کمتر از ۵ نفر هم کفایت نمی کند. (۱)

۲_ شافعیه و مشهور حنابله شرط اقامه را ۴۰ نفر دانسته و از احمد بن حنبل تعداد ۵۰ نفر هم روایت شده است. (۲)

۳_ حنفیه، قایل به ۳ نفر به جز امام هستند. (۳)

امام راحل: کمترین عدد لازم برای انعقاد نماز جمعه ۵ نفر است که باید یکی از آنها امام باشد؛ پس نماز جمعه با کمتر از ۵ نفر واجب نیست و منعقد نمی شود، ولی اگر ۷ نفر و بیشتر باشند، فضیلت جمعه بیشتر خواهد بود.

حضرات آیات فاضل، تبریزی و مکارم در زمینه ی عدد با امام راحل هم عقیده هستند.

آیت الله سیستانی: از شرایط نماز جمعه آن است که تعداد شرکت کنندگان پنج نفر باشد با امام و هرگاه پنج نفر از مسلمانان جمع نشوند نماز جمعه واجب نمی شود...

آیت الله بهجت: برای تشکیل نماز جمعه باید جمعیت آنها از پنج نفر مرد

۱- جواهرالکلام، ج ۱۱، ص ۱۹۸.

۲- اعانه الطالبین، ج ۱، ص ۵۷، مغنی ابن قدامه، ج ۲، ص ۳۲۸.

۳- مبسوط سرخسی، ج ۲، ص ۲۴.

کمتر نباشد که یکی از آنها خود امام می باشند. بنابراین، غیر از امام اگر چهار نفر مرد هم که نماز جمعه برای آنها وجوب تخییری دارد (اگر وجوب تعیینی نداشته باشد) برای نماز جمعه حاضر شوند، انعقاد آن جایز و مشروع می شود.

شرط چهارم: خطبه

اشاره

علمای اسلامی اتفاق دارند بر این که دو خطبه از شرایط نماز جمعه است، به جز مالک که یک خطبه را کافی دانسته، و احمد بن حنبل نیز در یک روایت، یک خطبه ی تمام را کافی دانسته است (۱). امام صادق علیه السلام می فرماید:

لاجمعه الا بخطبه و انما جعلت رکعتین لمكان الخطبتین (۲)

نماز جمعه تنها با خواندن خطبه انعقاد می یابد و علت دو رکعت بودن نماز جمعه نیز به جهت وجود دو خطبه ی آن است.

امام راحل رحمه الله: واجب است دو خطبه را قبل از نماز جمعه بخواند و اگر اول نماز جمعه را بجا آورد باطل است. و در صورتی که وقت باقی است باید پس از ایراد خطبه ها مجددا نماز جمعه را بخواند، ولی اگر نسبت به حکم مسأله جاهل بوده یا اشتباه کرده، اعاده ی خطبه ها لازم نیست، بلکه اعاده ی نماز هم لازم نیست.

مقام معظم رهبری: خواندن (خطبه) قبل از زوال به قسمی که پایان آن در وقت زوال باشد جایز است. (۳)

۱- المغنی، ج ۲، ص ۳۰۴؛ جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۲۰۷.

۲- وسایل الشیعه، ج ۵، ص ۱۶.

۳- اجوبه الاستفتائات، مسأله ۶۳۹.

مسأله ۱: ارکان و اجزای خطبه ها

الف: امامیه، شافعیه و حنابله اتفاق دارند بر این که چهار چیز در خطبه ها واجب است: ۱ _ حمد خداوند ۲ _ صلوات بر نبی صلی الله علیه و آله وسلم ۳ _ وعظ (سفارش به تقوا) ۴ _ قرائت آیه یا سوره ای کوتاه (۱). برخی از علمای امامیه علاوه بر چهار مورد مذکور، صلوات بر امامان معصوم علیهم السلام و استغفار برای مسلمان ها را در خطبه ی دوم واجب می دانند؛ چنان که شافعیه نیز دعا برای مؤمنان را در خطبه دوم واجب دانسته اند. (۲).

مسأله ۲: قیام خطیب در دو خطبه

۲۱: امامیه، شافعیه و اکثر مالکیه و حنابله قایل به وجوب قیام خطیب در دو خطبه هستند. (۳)

۲۲: حنفیه خطبه به صورت نشسته را کافی دانسته، قیام خطیب را فقط مستحب می دانند. (۴)

مسأله ۳: نشستن خطیب بین دو خطبه

۳۱: امامیه و شافعیه قایل به وجوب نشستن خطیب بین دو خطبه شده اند. (۵)

۳۲: مالکیه، حنابله و حنفیه نشستن بین دو خطبه را واجب ندانسته، آن را

۱- جواهر الکلام، ج ۱۱، صص ۲۰۹ _ ۲۱۴.

۲- مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۸۵.

۳- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۲۲۹، مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۸۷، حاشیه دسوقی، ج ۱، ص ۳۴۹.

۴- بحر الرائق، ج ۲، ص ۱۵۹، مغنی ابن قدامه، ج ۲، ص ۳۰۳.

۵- جواهر الکلام، ج ۱۱، ص ۲۳۳، مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۸۷.

مستحب می دانند. (۱)

مسأله ۴: اعتماد خطیب بر قوس یا شمشیر در خطبه

اشاره

به اتفاق تمامی مسلمان ها اعتماد و تکیه ی خطیب بر شمشیر، عصا یا کمان و مانند آن، در حال خطبه مستحب است. (۲)

حکمت اعتماد خطیب به شمشیر

اعتماد خطیب به شمشیر یا چیزی شبیه آن شاید اشاره بر این باشد که جهاد از اصول اسلام است. به همین جهت مستحب است شمشیر یا همانند آن در دست خطیب باشد؛ همچون عادت کسی که اراده ی جهاد با شمشیر را دارد.

شرط پنجم: مقارن نبودن با نماز جمعه ی دیگر

در این که همزمان با اقامه ی جمعه و یا قبل از آن، نماز جمعه ی دیگری اقامه نشود، اقوال مختلفی وجود دارد.

حضرت امام رحمه الله: کمترین فاصله لازم بین دو نماز جمعه، یک فرسخ است.

فتاوی حضرت آیات فاضل لنکرانی، تبریزی و مکارم شیرازی طبق فتاوی امام راحل است.

آیت الله بهجت: فاصله بین دو نماز جمعه که هر دو واجد شرایط صحت باشند از یک فرسخ باید کمتر نباشد، و اگر کمتر بود هر کدام که دیرتر شروع کرده باشند؛ یعنی در تکبیره الاحرام متأخر باشند، نماز آنها باطل است.

شرایط نماز گزاران

شرایط نماز گزاران

اگرچه نماز جمعه از عبادات مهم دین اسلام به شمار می رود، اما خداوند

۱- حاشیه دسوقی، ج ۱، ص ۳۵۱، مغنی ابن قدامه، ج ۲، ص ۳۰۶، بحرالرائق، ج ۲، ص ۱۵۹.

۲- مغنی المحتاج، ج ۱، ص ۲۹۰.

متعال نخواسته است بندگان خود را در سختی و رنج بیندازد، از این رو، برخی از افراد را در انجام نماز جمعه معذور دانسته و این تکلیف را از عهده ی آنان برداشته است. این افراد عبارتند از:

۱ _ زنان: نماز جمعه بر این قشر وجوبی ندارد، اگرچه اقامه ی آن از سوی آنان جایز است؛

۲ _ مسافران؛

۳ _ نابینایان؛

۴ _ افراد پیر و ناتوان؛

۵ _ کسانی که فاصله ای بیش از دو فرسخ با محل برگزاری نماز جمعه دارند. (۱)

البته در همه موارد فوق، انجام نماز جمعه جایز است و از نماز ظهر نیز کفایت می کند.

وظایف نماز گزاران

وظایف نماز گزاران

در این بحث، مطالبی در خصوص وظیفه ی نماز گزاران در نماز جمعه و در حال شنیدن خطبه ها بیان می گردد. همان طور که می دانیم مقصود از ایراد خطبه، هدایت و ارشاد مردم در قبال خدا و خلق می باشد و امام جمعه با پند و هشدار خویش مردم را به وظایف سنگینی که دارند آشنا می سازد، و اگر کاری صورت پذیرد که موجب بازماندن از شنیدن خطبه ها گردد، قطعاً جایز نیست.

در صحیحه ی محمد بن مسلم از حضرت صادق علیه السلام آمده است که

هنگامی که خطبه های نماز خوانده می شود، برای احدی سزاوار نیست که سخن بگوید تا وقتی امام از خطبه فارغ شود و بعد از فراغ از خطبه می تواند صحبت کند تا وقتی که نماز برپا می گردد. (۱)

بنابراین، کارهایی از قبیل صحبت کردن، روزنامه خواندن، خوردن و آشامیدن، توجه به چپ و راست و... در هنگام بیان خطبه ها جایز نمی باشد.

شرایط امام جمعه

شرایط امام جمعه

شرایط امام جمعه عبارت است از:

- ۱_ تمامی شرایطی که باید امام جماعت دارا باشد؛ مانند خرد، ایمان، پاکی، عدالت، بلوغ و مرد بودن؛
- ۲_ سزاوار است که امام جمعه سخنور و بلیغ بوده، با مراعات اوضاع و احوال، و با عباراتی فصیح و رسا برای مردم سخن بگوید؛
- ۳_ از آنچه در نقاط مختلف و در محیطش می گذرد با اطلاع و نسبت به مصالح اسلام و مسلمانان آگاه باشد؛
- ۴_ شجاع باشد و در راه خدا از سرزنش هیچ کس نهراسد، بلکه در اظهار و بیان حق و ابطال باطل، صریح باشد؛
- ۵_ مراعات آنچه را که باعث تأثیر و نفوذ کلامش در دل های مردم می گردد؛ مانند رعایت اوقات نماز، پوشیدن لباس صالحان و اولیا و التزام عملی به گفته هایش؛

۱- نماز، معراج خاکیان، ص ۲۶۵، به نقل از نماز جمعه، ص ۴۴.

۶_ اجتناب از آنچه که موجب کاهش نفوذ کلامش در دل های مردم می شود؛ مانند پرحرفی، شوخی بیش از حد؛

۷_ اخلاص برای خدا؛

۸_ اعراض از دلبستگی به دنیا؛

۹_ دوری از ریاست طلبی که رأس خطاهاست؛

۱۰_ مستحب است که امام جمعه، عمامه و عبا بپوشد و خود را با لطیف ترین لباس آراسته و معطر سازد. و با وقار و سنگین باشد، و چون بر بالای منبر قرار گرفت سلام کند و در برابر مردم قرار گیرد و بر کمان، عصا یا شمشیر تکیه کند، و قبل از شروع به خطبه بنشیند تا اذان به وسیله ی مؤذنان گفته شود؛

۱۱_ به هنگام ایراد خطبه واجب است ایستاده سخن بگوید: و اگر نتواند بایستد دیگری را برای امامت برگزیند؛

۱۲_ امام و خطیب یکی باشد؛

۱۳_ خطیب باید با صدای بلند و یا با بلند گو سخنان خود را به گوش مردم برساند؛

۱۴_ واجب است با نشستن کوتاه، میان دو خطبه فاصله اندازد. (۱)

آداب نماز جمعه

آداب نماز جمعه

۱_ مستحب است امام جمعه و نماز گزاران در حال خطبه با وضو باشند؛ (۲)

۱- رساله نوین حضرت امام، ص ۱۵۹، تحریر الوسیله، ج ۱، صص ۲۳۱ - ۲۴۰.

۲- تحریر الوسیله، مسأله ۱۴، ص ۲۳۵.

۲ _ مستحب است امام جمعه در حال خطبه خواندن کلامی نگوید که خارج از خطبه باشد، ولی بعد از خطبه برای امام و مأموم اشکالی ندارد؛(۱)

۳ _ مستحب است امام جمعه رو به روی نمازگزاران قرار گیرد.(۲)

۴ _ مستحب است بعد از خواندن خطبه و قبل از نماز برای سعادت جامعه اسلامی دعا کند؛

امام صادق علیه السلام فرمود:

زمان استجابت دعا، لحظه ای است که خطبه به پایان برسد و صفوف نمازها مرتب و نمازگزاران آماده ی نماز گردند؛ همچنین لحظه ی آخر روز جمعه (وقت غروب آفتاب) زمان استجابت دعا است.(۳)

۵ _ مستحب است سبقت گرفتن برای شرکت در نماز جمعه.

امام صادق علیه السلام می فرماید:

خداوند روز جمعه را بر سایر روزهای هفته برتری داده است و بهشت زینت داده می شود برای کسی که روز جمعه وارد بهشت شود؛ پس کسی که زودتر شرکت کند به نماز جمعه، زودتر وارد بهشت می شود. در روزهای جمعه در بهای آسمان برای بالارفتن اعمال بندگان خدا گشوده می شود..(۴)

۱- تحریرالوسیله، ص ۲۳۵.

۲- تحریرالوسیله، ج ۱، ص ۲۳۶، مسأله ۱۴.

۳- وسایل، ج ۵، باب ۳۰، حدیث ۱، فروع کافی، ج ۱، ص ۱۱۵.

۴- وسایل الشیعه، ج ۵، باب ۳۲، حدیث ۱، فروع کافی، ج ۱، ص ۱۱۵.

فصل چهارم: آثار برپایی نماز جمعه

اشاره

فصل چهارم: آثار برپایی نماز جمعه

نماز جمعه به عنوان یک مراسم عبادی _ سیاسی در بین امت اسلام از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار است. این فریضه نه تنها یک عبادت، بلکه مظهر وحدت مسلمان ها و شکوه و عظمت اسلام است، و به عنوان یک رسانه اسلامی جهت اطلاع رسانی صحیح و تنویر افکار، موجب آگاهی پیروان قرآن است، و لذا نماز عبادی _ سیاسی محسوب می گردد.

این نماز وحدت بخش و دشمن شکن دارای برکات و آثار سازنده ی بسیاری است که به چند نمونه ی آن اشاره می گردد:

۱ _ آثار سیاسی نماز جمعه

۱۱ _ نماز جمعه نشان گر قدرت اسلام است

اجتماع امت اسلامی و گسترش صفوف نماز گزاران، خصوصاً نماز جمعه امید دهنده ی مؤمنان بوده، به امت اسلام قدرت، استقامت، عظمت و صلابت می بخشد. به نمایش گذاشتن این قدرت سیاسی و عبادی جهان اسلام، دل دشمنان خدا و اسلام و دل کافران و منافقان را مأیوس می کند و خدعه ی آنان را با صفوف به هم فشرده ی امت اسلام برای همیشه ناکام می نماید.

معمار بزرگ انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی رحمه الله می فرماید:

«نماز جمعه که نمایی از قدرت سیاسی و اجتماعی اسلام است، باید هرچه شکوهمندتر و پرمحتواتر اقامه شود. ملت ما گمان نکند که نماز جمعه یک نماز عادی است. نماز جمعه با شکوهمندی که دارد، برای نهضت کوتاه عمر ما یک پشتوانه محکم و در پیشبرد انقلاب اسلامی ما عامل مؤثر است.»

ملت عظیم و عزیز با شرکت خود باید این سنگر اسلامی را هرچه عظیم تر و بلندپایه تر حفظ نماید تا به برکت آن، توطئه های خائنانه و دسیسه های مفسدان خنثی شود.»(۱)

۱۲ _ پیوند دهنده جناح ها:

نماز جمعه آیینی الهی است که شرط قبولی و صحت آن اخلاص و قرب الهی است. نماز گزاران روز جمعه اگر با هر نیت دیگری بخواهند در آن شرکت کنند، نه تنها بهره ی اخروی از آن نمی برند بلکه خود را به شرک (خفی) آلوده اند و در زمره ی مشرکان خواهند بود. از این رو نماز جمعه عامل خوبی برای پیوند و وحدت نیروهای فعال انقلاب است. در این روز، همه آنانی که عشق به اسلام، خدمت به انقلاب و مردم را دارند، در کنار هم جمع شده و خطیب جمعه با سخنان دلنشین و شیوای خود، اصول مشترک اسلامی را یادآور می شود و آنان را از لغزش و انحراف باز می دارد.

البته این اثر در صورتی جامه ی عمل می پوشد که خطیب جمعه اولاً در گفتار و رفتار خود بی طرفی را کاملاً مراعات کند و چون پدری مهربان دست محبت بر سر همه فرزندانش بکشد و ثانیاً از پختگی و تجربه کافی در ارشاد و هدایت مردم برخوردار باشد.

۱۳ _ یکپارچگی نیروهای اسلام

این عبادت، به یکپارچگی مسلمانان بر محور عبادت و نماز، می انجامد و مایه ارباب دشمنان اسلام و خنثی شدن شایعات و توطئه های تفرقه افکنانه آنان می باشد و گاهی نیز عدم حضور در نماز جمعه به معنی اعلان جهاد و مبارزه

بر ضد حکومت حاکم بود، چنانکه در داستان عاشورا می خوانیم که گروهی از شیعیان در خانه «سلیمان بن صرد خزاعی» جمع شدند و نامه ای خدمت امام حسین علیه السلام فرستادند که در نامه آمده بود: نعمان بن بشیر والی بنی امیه بر کوفه، منزوی شده و ما در نماز جمعه ی او شرکت نمی کنیم، و چنانچه بدانیم شما به سوی ما حرکت کرده اید او را از کوفه بیرون خواهیم کرد. (۱)

۱۴ _ مرکزیت بسیج مردم

سنگر نماز جمعه، بهترین جای دعوت مردم به بسیج شدن برای جهاد و دفاع، حل مشکلات اجتماعی و یاری رسانی به دیگران است. این قدرت عظیم مردمی که در نماز جمعه متجلی می شود، همواره مورد توجه بوده و در صدر اسلام نیز، رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم و امیر المؤمنین علیه السلام از مساجد و پس از خطبه ها، افراد را بسیج کرده و به جبهه های جهاد می فرستادند. (۲)

۲ _ آثار معنوی نماز جمعه

۲۱ _ نماز جمعه، معامله ای پرسود

نماز جمعه، معامله ای معنوی و پرسود است؛ چون از مصادیق یاد و ذکر خداوند است. خداوند در قرآن می فرماید: «فاذکرونی اذکرکم؛ (۳) مرا یاد کنید، تا شما را یاد کنم».

۲۲ _ نماز جمعه اوج خشوع و بندگی

۱- بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۳۳۳ به نقل از تفسیر نمونه در ذیل آیه شریفه ی جمعه.

۲- پرتوی از اسرار نماز، محسن قرائتی، ص ۲۳۲، به نقل از جزوه ی نماز شکوهمند جمعه، از انتشارات موسسه در راه حق.

۳- بقره، ۱۵۲.

«فیلیپ حتی» دانشمند، محقق و استاد زبانهای سامی در دانشگاه «پرینستون» می نویسد: «نماز جمعه ی مسلمانان از حیث جلال، شکوه، سادگی و نظم بر عبادت نصاری و یهود که فقط روزهای شنبه و یکشنبه در کلیسا و معابد خود جمع می شوند تفوق و برتری دارد. در آنجا تمام نماز گزاران در صفوف منظم، در داخل مسجد صف بسته و سخنان امام را گوش می کنند، در حالی که علایم و آثار خشوع و خضوع در سیمای نماز گزاران چنان هویدا و آشکار است که عالیتین عواطف روحی را در قعر دلها و عمق ضمائر به جنبش در می آورد. این نماز پرشکوه (جمعه)، بزرگترین وسیله برای تجمّع مسلمانان گردیده است؛ به طوری که فرزندان صحرا و زادگان بیابان را در عصر حضرت رسول صلی الله علیه و آله وسلم که همگی برخوردار از روح انفرادی و سرشار از تبختر و بزرگ بینی بودند، کنار هم گرد آورد و حس برادری ایمانی را در خاطر آنها پرورش داد. این چنین مساجد و نماز، حکم میدانی را دارد که در آن غازیان اسلام (مجاهدان) به آیین و نظام ممارست (تمرین) کرده و به وحدت نظامی آشنا می شوند. (۱)

۲۳_ نماز جمعه، درمان بیماری های روانی

علم و تکنولوژی در دنیای جدید، با همه ی مظاهر فریبنده اش هنوز نتوانسته است مشکل های روحی، روانی بشر را سامان دهی کند.

«کاراپیمان» و دیگران به نوعی «روان درمانی تربیتی گروهی» پرداخته اند و برای افزایش بینش بیماران درباره ی مشکلات و انواع تضادهای روانی که دچار آن هستند و نیز مکانیسم های دفاعی که از آن ها استفاده می کنند، و اطلاعات و

مهارت های دیگری که بیماران روانی به کمک آن ها برای غلبه بر مشکلات نیاز دارند، سخنرانی های ارشادی ایراد کرده اند، بدیهی است که این نوع روان درمانی تربیتی گروهی، اساساً شبیه اثری است که خطبه های نماز جمعه برای درمان یا پیش گیری برخی مشکلات خفیف روانی ناشی از فشار زندگی، از خود باقی می گذارد. (۱)

نکته ی قابل توجه این است که، روان درمانی معمولاً پس از بروز بیماری روانی انجام می شود ولی نماز، بویژه نماز جمعه از دچار شدن فرد به بیماری روانی پیش گیری می کند و بدون شک، پیش گیری از درمان بهتر است.

۳_ آثار اجتماعی نماز جمعه

۳۱_ ایجاد اتحاد و همدلی

اسلام، دین اجتماعی و نماز جمعه، مظهر اجتماع است. نماز جمعه نیایش برتر مؤمنان است. نماز جمعه، مظهر وحدت جامعه ی ایمانی و نمایشگاه قدرت و صلابت اهل ایمان است، با نماز جمعه است که همه ی اقشار، طبقات و اصناف جامعه، وحدت و یکپارچگی خود را تجربه کرده، چهره ی خود را در آئینه ی اجتماع می بینند و با این اجتماع بزرگ توحیدی دوشادوش یکدیگر، با نیت واحد، برای یک مقصد و به سوی یک قبله و یک جهت، به عبادت بر می خیزند و یاد خدا را در همیشه ی تاریخ زنده می دارند.

به تعبیر رهبر معظم انقلاب حضرت آیه الله خامنه ای:

نماز جمعه همان طوری که نامش هم نشان می دهد، نمازی است که ذکر

۱- نماز از دیدگاه دانشمندان و متفکران، رحیم کارگر محمدیاری، ص ۶۴. قرآن و روانشناسی، ص ۳۶۳ / التحلیل النفسی و العلاج النفسی، ص ۲۰۹.

خدا را با اجتماع مسلمانان توأم تأمین می کند، این نماز تفاوت می کند با آن ذکر و یادی که تنها و در خلوت انجام بگیرد. در این نماز تن های مردم و دل های مردم در کنار یکدیگر قرار می گیرد، لذا به این نماز می گویند نماز وحدت آفرین، حقیقت هم همین است. (۱)

۳۲ _ محلی برای حل مشکلات

این که مردم یک شهر در یک جا اجتماع کنند، در حالی که از عقیده ی واحد برخوردار بوده و عبادت واحدی انجام می دهند، اهمیت فراوانی در حل مشکلات عمومی خواهد داشت؛ به تعبیر دیگر می توان محل نماز جمعه را «شورای عمومی شهر» نام گذارد. از این اجتماع می توان در جهت حل مشکلات شهر، کشور، منطقه و حتی جهان کمک گرفت و شعر تعاون و همدلی را با صدایی بلند سرود.

۳۳ _ آموزش مستقیم و عمومی

از آثار اجتماعی نماز جمعه، ایجاد کلاس درسی است به وسعت یک اجتماع بزرگ که امام جمعه استاد و آموزگار و نمازگزاران، شاگردان آن به شمار می آیند.

موضوع درس می تواند همه ی مسایل مهمی باشد که امت اسلامی به آن نیاز دارند؛ مانند: مسایل اعتقادی، سیاسی اجتماعی، تاریخی و...

بی تردید قبول شدگان این کلاس، عمل کنندگان به مضامین خطبه ها هستند. این کلاس با این وسعت، با کم ترین هزینه و بیشترین آثار برپا می شود.

فصل پنجم: راه های تقویت نماز جمعه

اشاره

فصل پنجم: راه های تقویت نماز جمعه

با توجه به این که نماز جمعه مظهر و سمبل یک دین سیاسی _ اجتماعی است و در گفتار و سیره ی امامان معصوم علیهم السلام و نیز فتاوی فقهای عظام نسبت به هرچه با شکوه برگزار شدن آن تاکیدات فراوان شده است، و هر جمعه در جای جای میهن اسلامی مان هزاران نفر در مراسم نماز جمعه شرکت می کنند، وجه رسانه بودن آن، هرچه بیشتر آشکار می گردد و این وجه رسانه ای نماز جمعه، ما را به توانایی های آن _ که امید است متناسب با نیازهای جدید جوامع مسلمانان، به ویژه جوانان گردد _ آشنا می کند، و لذا نقش خطیب جمعه و ستاد برگزاری نماز جمعه در تقویت این فریضه ی عبادی _ سیاسی از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است. در ذیل به چند مورد از راه های تقویت نماز جمعه اشاره می گردد.

۱ _ نقش آفرینی خطیب جمعه

اشاره

۱ _ نقش آفرینی خطیب جمعه

خطبه ی نماز جمعه، نمودی از رسانه ی حقیقی اسلامی است و پیام های خاصی برای شرکت کنندگان در مسجد «جمعه» دارد. گوینده ی این پیام، یعنی خطیب جمعه، از نقش ویژه و مؤثر در این رسانه ی اسلامی برخوردار است. و از آن جا که توفیق نماز جمعه کاملاً وابسته به کارایی خطیب آن است، لذا هر تلاشی برای کارآمد کردن نماز جمعه، حول نقش محوری خطیب می چرخد و کار آمدی خطیب، موجب انسجام امت حزب الله در مصالها خواهد شد.

۱۱ _ داشتن اطلاعات کافی

یکی از راه های تقویت این فریضه ی دینی، اطلاع کافی و مفید خطیب

جمعه در خصوص مسایل اسلامی است؛ زیرا خطیب جمعه دعوت کننده مردم به سوی حق، برگزار کننده یک عمل عبادی و ارایه کننده اطلاعات مفید و ذی قیمت است. در نتیجه، بهتر است در جایگاه امامت جمعه از سخنرانان فصیح، با معلومات و دارای توانایی های کافی در امر ارشاد و هدایت، استفاده شود.

۱۲ _ به روز بودن خطبه ها

تغییر و تحولات اجتماعی، علمی و سیاسی موجود در جهان فعلی، شرایطی را برای انسان فراهم آورده است که فکر و ذهن او را کاملاً تسخیر کرده و جایی برای تفکر در مسایل حیاتی پیرامونش باقی نگذاشته است. از این رهگذر، خطیب نماز جمعه در عصر حاضر این وظیفه را دارد که در کنار دیگر مسایل، موضوعات و مسایل اجتماعی مهمی که جامعه با آن روبرو است را مورد بحث و بررسی قرار دهد. در خطبه ی نماز جمعه لازم است به بیان ناهنجارها در جامعه ی مدرن تهاجم فرهنگی و راه های مقابله با آن پرداخته، راه حل های مناسب و منطقی برای رویارویی با آن ها از منابع اسلامی ارایه گردد.

۱۳ _ ایجاد ارتباط مستحکم با مردم

ائمه ی محترم جمعه ارتباط خود را با مردم تقویت کنند؛ چرا که این ارتباط، موجب ازدحام مردم در مصالهای نماز جمعه خواهد شد. مقام عظمای ولایت حضرت آیه الله خامنه ای (مدظله) در این مورد می فرماید:

بعضی از آقایان ممکن است در بعضی جاها فقط جمعه ها در جمع مردم حضور پیدا کنند و این موجب انقطاع از مردم می شود، و ممکن است در ایام هفته بعضی از آقایان سرگرم به کارهایی باشند که آنها را از مردم جدا

کند، این به نظر ما مصلحت نیست. (۱)

۱۴_ وارد نشدن در صف بندی جناح ها

امامان جمعه نسبت به جناحهای موجود برخورد پدرانۀ داشته باشند و وارد نزاع ها و صف بندی های جناح های سیاسی نشوند تا این که همه ی جناح هایی که دلشان برای نظام مقدس اسلامی می تپد، امام جمعه را از خود بدانند. اگر جو بدین صورت حاکم گردد، ائمه ی جمعه مورد اعتماد جناح ها قرار خواهند گرفت و در حل معضلات سیاسی و اجتماعی بازوی پرتوان برای مسؤولان نظام خواهند بود.

۱۵_ ساده زیستی

داشتن یک زندگی ساده و بی آرایش و دور شدن از زخارف دنیا، بسیار مناسب و سازگار با رسالت خطیب جمعه می باشد. مقام معظم رهبری می فرماید:

امام جمعه نباید به دنیا آلوده بشود و امام جمعه نباید در زندگی، رفت و آمد و کارش جوری باشد که مردم مثلاً بگویند، آقا اهل دنیا و کاسب است این نباید باشد. (۲)

۱۶_ به کارگیری فنون خطابه

شرکت کنندگان در نماز جمعه از اقشار مختلف جامعه هستند که توانایی ها و ظرفیت های پذیرش متفاوتی دارند، از این رو خطیب جمعه باید مطالب خود را با شیوه ای جالب و گیرا القا کند بدون اینکه موجب کسالت خستگی و بی حوصله گی آنان شود.

۱- گزارش دهمین گردهمایی سراسری ائمه جمعه، ص ۳۲.

۲- گزارش دهمین گردهمایی سراسری ائمه جمعه، ص ۳۴.

خوش ذوقی، بیانی شیوا و اطلاع از فنون سخنرانی ابزارهایی هستند که می تواند خطیب جمعه را در این امر یاری کند. خطبه های طولانی با مضامین خشک و بی روح، صوت یکنواخت و... تأثیر منفی بر حضور مردم در نماز جمعه خواهد داشت.

۲_ استفاده از فضا و امکانات مناسب

۲_ استفاده از فضا و امکانات مناسب

اگرچه نماز جمعه تکلیفی الهی است که نماز گزاران فقط برای رضای الهی در آن شرکت می کنند اما فضا سازی و امکانات مناسب می تواند در استقبال مردم از آن تأثیر خوبی داشته باشد دستوراتی که در اسلام درباره ی نظافت نماز گزاران و محل نماز و رعایت شئون مساجد وارد شده همگی این امر را تأیید می کنند. بنابراین مکان هایی که نماز گزاران را از سرما و گرما در فصول مختلف حفظ کند، استفاده از وسایل صوتی مناسب، عوض کردن فضا و چشم اندازهای اطراف مصلی و... حایز اهمیت خواهد بود.

نکته قابل ذکر این است که مورد یاد شده به معنای تجمل و تزئین غیرمعقول و اسراف و تبذیر نخواهد بود، زیرا این امر بازتاب معکوسی خواهد داشت، بلکه مقصود زیبایی و نظافت در عین سادگی است که روح معنویت را دوچندان می کند و فضای ملکوتی را افزایش می دهد.

۳_ حضور کار گزاران نظام در صفوف نماز گزاران

۳_ حضور کار گزاران نظام در صفوف نماز گزاران

حضور کار گزاران و مسئولین نظام در صفوف نماز گزاران نشان از اهمیت نظام به این مراسم عبادی است، هم نشینی مدیران در جاهای مختلف و در میان نماز گزاران ارتباط مردم را با آنان آسان تر می کند و احساس خوبی در میان آنان ایجاد می کند. یکی از رسوم غلط که در محافل مذهبی یا اجتماعی رسم شده

است نشستن مسئولین و مدیران در جایگاه مخصوص است، این عمل نه تنها اثر مثبتی ندارد بلکه ایجاد بدبینی می کند و موجب جدایی مردم با کارگزاران می شود.

۴_ تبلیغات صحیح

۴_ تبلیغات صحیح

تبلیغات در دنیای امروز اهمیت فراوانی دارد. جامعه کنونی آمادگی پذیرش اموری را دارند که بر روی آن تبلیغات صحیح شده باشد. در اسلام نیز دستورات خوبی درباره تبلیغات وجود دارد. بنابراین می توان با تبلیغ صحیح از سوی رسانه ها، بخصوص صدا و سیما زمینه استقبال مردم را از این آیین فراهم کرد. بهترین تبلیغ آن است که فواید و محسنات و آثار ترک آن بیان شود تا شوق و انگیزه در مخاطب ایجاد کند و به طور خودکار در این عمل عبادی شرکت کند. البته تبلیغات تنها وظیفه رسانه ها نیست بلکه نمازگزاران نیز می توانند با روشی نیکو ابتدا خانواده خویش و سپس فامیل و دوستان را به این عبادت دسته جمعی دعوت کنند.

۵_ نظرخواهی از مردم

۵_ نظرخواهی از مردم

نماز جمعه یک عبادت الهی است، و شرکت کنندگان به خاطر انگیزه های الهی و معنوی در آن شرکت می کنند، اما در عین حال رعایت برخی از امور، عامل مهمی در جهت حضور مردم در این عبادت می باشد. بنابراین، یکی از راه های تقویت نماز جمعه نظرخواهی از مردم است. این نظرخواهی می تواند در زمینه مهارت های امام جمعه، موضوع خطبه ها و مدت آن ها، افراد ستاد برگزار کننده نماز جمعه، فضا و محیط برپایی نماز جمعه و... باشد.

بدون شک ترتیب اثر به نظرات مردم، زمینه‌ی حضور گسترده‌تر آنان را فراهم می‌کند.

۶_ داشتن تشکیلات اداری منسجم

۶_ داشتن تشکیلات اداری منسجم

در دنیای پیچیده‌ی امروز موفقیت هر سازمان یا نهادی با داشتن تشکیلات منسجم مدیریتی میسر است؛ از آن جمله مسأله شورای سیاست‌گذاری است که نیاز به یک تشکیلات قدرتمند با توان مدیریتی بالا دارد، تا از این طریق بتواند به ارزیابی عملکرد ائمه‌ی محترم جمعه بپردازد، و در صورت مشاهده‌ی هر گونه نقص یا کمبود در سریعترین زمان ممکن با انجام کار کارشناسی در جهت رفع نواقص و کمبودها گام مثبتی بردارد.

فصل ششم: نماز جمعه در تاریخ ایران

اشاره

فصل ششم: نماز جمعه در تاریخ ایران

زیر فصل‌ها

۱_ دوره‌ی صفویه

۲_ دوره‌ی قاجار

۳_ دوره‌ی پهلوی

۴_ دوره‌ی انقلاب اسلامی

۱_ دوره‌ی صفویه

۱_ دوره‌ی صفویه

در دوره‌ی صفویه که اوج اقتدار شیعه بود، علما از انزوا و گوشه‌نشینی بیرون آمده، این فریضه‌ی سیاسی و عبادی را اقامه می‌کردند. اطلاعات دقیق‌تر حکایت از آن دارد که نماز جمعه در دوره‌ی صفویان به تدریج در جامعه‌ی تازه شیعه شده‌ی ایران برپا گردید.

ظاهراً محقق کرکی نخستین کسی است که به جد به این امر توجه کرده است، طبعاً توجه این فقیه بزرگ جهان تشیع به امر نماز جمعه، نشانگر اهمیت نماز جمعه نزد دربار صفویه است. (۱)

۱- زمینه های تاریخی و آگاهی های کتابشناسی نماز جمعه، رسول جعفریان، ص ۲۶.

صفویان با آغاز حکومت رسمی خود، در بکارگیری مناصب دینی؛ از قبیل مقام های صدر و یا شیخ الاسلامی همانند بسیاری از جهات دیگر؛ از جمله تأسیس مناصب اداری در چارچوب سیاست های خود، از حکومت های پیشین حاکم در منطقه؛ به ویژه دولت عثمانی تأثیرپذیری داشتند. نماز جمعه در سراسر کشور عثمانی برگزار می شد. هنگامی که شیعیان حکومت مستقلی ایجاد کردند، مناصب دینی خود را نیز در سطح قابل توجهی شکل داده، به اقامه ی این فریضه ی الهی مبادرت ورزیدند؛ لذا علما هم احساس کردند با اقامه ی نماز جمعه، نفوذ بیشتری می توانند داشته باشند، به این وسیله سیستم مطمئنی را برای اقامه ی حدود شرعی و احکام اسلام در اختیار داشتند و به اقامه ی آن اصرار می ورزیدند.^(۱)

۲_ دوره ی قاجار

۲_ دوره ی قاجار

نماز جمعه اهمیت خود را در دوره ی قاجار از دست داد. زمانی که روابط علما با دولت نادری به دلایل مختلف در هم ریخت، با همه همراهی قاجاریان این روابط رو به بهبودی کامل نگذاشت و دوگانگی میان علما و قدرت سیاسی موجود در جامعه تشدید شد. انتخاب امام جمعه در حوزه ی حکومت باقی ماند، و طبعاً ائمه ی جمعه در برابر علمایی قرار می گرفتند که رو در روی حکومت قرار داشتند. نمونه این امر دفاع امام جمعه تهران از حکومت استبداد در برابر علمای مشروطه خواه، در آغاز آن حرکت است. باید توجه داشت که امام جمعه تهران به هیچ روی در این مخالفت انگیزه ای شبیه انگیزه ی علامه

۱- زمینه های تاریخی و آگاهی های کتابشناسی نماز جمعه، رسول جعفریان، ص ۳۱، به نقل از فهرست کتاب خانه من، ج ۵، ص ۲۷۴.

شهید شیخ فضل الله نوری نداشت (۱).

۳_ دوره ی پهلوی

۳_ دوره ی پهلوی

در دوره ی پهلوی، ائمه جمعه اصولاً وابسته و آلت دست حکومت بودند، گرچه کسانی نیز یافت می شدند که مستقلاً اقامه ی جمعه می کردند و ارتباطی با حکومت نداشتند، نظیر:

۱_ حاج آقا رحیم ارباب اصفهانی، از علمای برجسته ی در علم و عمل که از معاصران و معمران بوده و در اصفهان اقامه ی نماز جمعه می کرد (۲).

۲_ آیه الله مرحوم حاج سید محمد تقی خوانساری که از مراجع تقلید بوده و در دوران حیاتش در قم اقامه ی نماز جمعه می نمود (۳).

۳_ حضرت آیت الله حاج شیخ محمدعلی اراکی (معروف به شیخ الفقهاء و المجتهدین) که در دوران حیات پر برکتش در قم اقامه ی جمعه می کرد (۴).

۴_ دوره ی انقلاب اسلامی

۴_ دوره ی انقلاب اسلامی

پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری حضرت آیه الله العظمی امام خمینی رحمه الله این فریضه ی مهم اسلامی مجدداً احیا شده، دستور برگزاری آن از سوی امام راحل صادر گردید؛ لذا در نخستین جمعه ی ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۹ ه. ق برابر با ۵ مرداد ۱۳۵۸، اولین نماز جمعه ی با شکوه و پر عظمت، در تاریخ ایران زمین، با شرکت بیش از یک میلیون نفر از مردم مسلمان روزه دار تهران در گرمای شدید تابستان به امر امام رحمه الله و به

۱- زمینه های تاریخی و آگاهی های کتاب شناسی نماز جمعه، ص ۳۲.

۲- یک بررسی تحقیقی و استدلالی پیرامون نماز جمعه، سیداسماعیل مرعشی، ص ۵۱.

۳- یک بررسی تحقیقی و استدلالی پیرامون نماز جمعه، سیداسماعیل مرعشی، ص ۵۱.

۴- هزار و یک نکته درباره ی نماز، حسین دیلمی، نکته ی ۵۰۳.

امامت و پیشوایی رزمنده‌ی نستوه مجاهد کبیر مرحوم آیه الله طالقانی در دانشگاه تهران مرکز علم و سازندگی، با شکوه و جلوه‌ی خاصی برگزار گردید.

بعد از ارتحال امام راحل و پرکشیدن روح بلند ایشان به دیار باقی، سگان هدایت انقلاب به دست با کفایت آیه الله العظمی خامنه‌ای افتاد، ایشان نیز با توجه به نقش نمازهای جمعه پیوسته بر اهمیت این فریضه‌ی مهم تأکید و مردم را به شرکت هرچه بیشتر و گسترده‌تر در آن ترغیب نمود. در تهران از ابتدای انقلاب تا اوایل مرداد سال ۸۰ تعداد ۱۱۴۲ نماز جمعه بدون وقفه در تهران برگزار شد (۱). هم‌اکنون نیز با لطف و عنایت خداوند متعال در تمام شهرهای ایران اقامه‌ی نماز پرشکوه جمعه ادامه دارد. هم‌اینک ۴۴۲ امام جمعه در مناطق مختلف کشور، همزمان نماز جمعه را اقامه می‌کنند. (۲)

بنیانگذار جمهوری اسلامی در مورد اقامه‌ی این نماز عبادی، سیاسی سخنی شنیدنی دارد، ایشان می‌فرماید:

یکی از مهم‌ترین چیزهایی که در این انقلاب حاصل شد، قضیه نماز جمعه است که در زمان سابق در بین ما مطرود، و در بین اهل سنت به طور دلخواه نبود و غالباً تحت نفوذ قدرت‌ها انجام می‌گرفت که بحمدالله در این نهضت، نماز جمعه با محتوای حقیقی آن تحقق یافت، و آقایان باید با سفارش به مردم و نسل‌های آینده به این مسأله اهمیت بدهند که نماز جمعه

۱- روزنامه‌ی انتخاب، مورخ ۴/۵/۸۰ به نقل از آقای مقصودی مسؤول ستاد برگزاری نماز جمعه‌ی تهران.

۲- روزنامه‌ی جمهوری اسلامی، ۳۰/۴/۸۰، به نقل از آقای تقوی رییس شورای سیاستگذاری ائمه‌ی جمعه.

در رأس همه امور است و مردم را مجتمع کنند که در این امر خللی وارد نشود. (۱)

فصل هفتم: نماز جمعه در جهان امروز

اشاره

فصل هفتم: نماز جمعه در جهان امروز (۲)

زیر فصل ها

۱_ قاره ی آمریکا

۲_ قاره اروپا

۳_ قاره افریقا

۴_ قاره آسیا

نتیجه گیری و پیشنهاد:

۱_ قاره ی آمریکا

۱۱_ آرژانتین

تاریخ برگزاری نماز جمعه در آرژانتین، به اولین سال های مهاجرت مسلمانان به این کشور باز می گردد که توسط اهل سنت برگزار شد.

اما نماز جمعه ی شیعیان در «بوئنوس آیرس، از اول رمضان سال ۱۳۶۸ شمسی، به دنبال اعزام نماینده از سوی جمهوری اسلامی ایران به آنجا برگزار گردید.

۱۲_ برزیل

در برزیل حدود سی مسجد، حسینیه و مرکز اسلامی وجود دارد که به غیر از دو مسجد، یک حسینیه و یک مرکز اسلامی بقیه عموماً در اختیار برادران اهل سنت قرار دارد و شیوخ اعزامی از عربستان سعودی و مصر و لبنان، خطبه های نماز جمعه را ایراد می کنند و به طور کلی از طرح مباحث سیاسی اجتناب ورزیده، به تناسب موضوعات هفته، مطالب عقیدتی و اخلاقی را تبیین

۱- امام در سنگر نماز تبیان هفتم، ص ۱۶۶، صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۱۵۱.

۲- مطالب این فصل برگرفته از کتاب «مباحثی پیرامون نماز جمعه» است، کاری از دبیرخانه ی مرکزی ائمه ی جمعه، چاپ اول، بهار ۱۳۷۱.

می نمایند. از چهار مرکز شیعه، در حال حاضر، تنها در مسجد علی بن ابی طالب علیه السلام شهر کورتیا نماز جمعه اقامه می شود که هر هفته بین ۵۰ تا ۱۰۰ نفر شرکت کننده دارد.

۲_ قاره اروپا

۲۱_ ایرلند _ دوبلین:

مرکز اصلی تجمع مسلمانان ایرلند، مرکز اسلامی و مسجد دوبلین است که تنها مرکز اسلامی ثبت شده در این شهر می باشد و عملاً تمام امور مسلمان ها از طریق این مرکز انجام می گیرد.

نماز جمعه هر هفته با حضور جمعی از مسلمانان که تعداد آنان تقریباً بین سیصد تا چهارصد نفر است، برگزار می گردد و به طور معمول خطبه های نماز جمعه به زبان های عربی و انگلیسی توسط امام جمعه ایراد می شود که در آنها بیش از مسایل سیاسی، به مسایل عبادی و عقیدتی پرداخته می شود. در بیشتر موارد نیز خطیب جمعه از روی نوشته ای که در اختیار دارد خطبه ها را قرائت می نماید و در موارد معدودی به مسایل سیاسی جهان اسلام؛ نظیر موضوع رژیم اشغالگر قدس، آوارگان فلسطینی و... به صورت کوتاه اشاره می گردد.

۲۲_ هلسینکی _ نروژ:

نماز جمعه در هلسینکی توسط جامعه ی اسلامی ترکهای تاتار در مسجد هلسینکی برگزار می شود. امام جمعه این کشور از ترکیه اعزام می گردد. تقریباً یکصد نفر در هر نماز جمعه شرکت می کنند که شامل مسلمانان ترک تاتار، عرب، پاکستانی و آسیای خاوری می باشند.

جماعت مسلمانان ترک از هر گونه فعالیت سیاسی شدیداً امتناع می ورزند

و بدین سبب در نماز جمعه اصلاً مسایل سیاسی مطرح نمی گردد. امام جمعه تنها اقدام به قرائت نوشته ای، آن هم به زبان ترکی استانبولی در مورد مسایل اخلاقی و عقیدتی می نماید.

۲۳_ بلژیک _ بروکسل

در کلیه مساجد بروکسل، به طور مجزا مراسم نماز جمعه برگزار می گردد. بر اساس جمعیت منطقه ای و وضعیت مسجد، تعداد نمازگزاران بین ۵۰ تا ۲۰۰ نفر متفاوت است و تنها در مسجد بروکسل (وابسته به عربستان) تعدادی بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ نفر شرکت می کنند که اکثراً افراد دیپلمات و کارکنان سفارت خانه های کشورهای اسلامی در آن حضور دارند.

خطیبان جمعه به علت جوّ بدی که در مساجد حاکم است و با توجه به وابستگی اکثر مساجد به کشورهای متبوع خود، عموماً به ذکر دعا، صفات پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و مسایل مذهبی عام و دیکته شده از طرف حکام کشورها پرداخته، برخی نیز به تعریف و تمجید و قدردانی از رؤسای کشور خود می پردازند و چنانچه مناسبتی دینی در بین باشد، در اطراف آن صحبت می کنند.

در این میان، تنها متولیان مسجد امام علی علیه السلام (متعلق به ترکها) به نحو سیاسی با مسایل برخورد می کنند و در خطبه های نماز جمعه و نمازهای یومیه _ که گاهی اوقات با آمدن یک امام از ترکیه به دعوت ترکهای فارسی زبان مقیم بروکسل صورت می پذیرد _ به تجزیه و تحلیل مسایل سیاسی روز پرداخته می شود. تعداد افراد شرکت کننده در نماز جمعه ی این مسجد بین ۳۰ تا ۷۰ نفر بوده و در نمازهای یومیه ۷ الی ۸ نفر می باشند.

۲۴_ سوئد

تعداد مسلمانان مقیم این کشور در حدود یک صد هزار نفر برآورد گردیده است که حدود ۹۸ درصد آنان از کشورهای اسلامی به این کشور مهاجرت کرده اند.

مسلمانان ساکن سوئد در اغلب شهرهای بزرگ این کشور با تشکیل انجمنها و سازمانهای کوچک گردهمایی هایی داشته و اغلب با اجاره ی یک محل کوچک (به عنوان مسجد) مبادرت به برگزاری نماز جمعه و دیگر مراسم می کنند.

بیشترین مساجد (سالن) سوئد مربوط به ترکها بوده و یک سازمان سراسری، تحت نظارت غیر مستقیم دولت ترکیه با اعزام روحانیون ترک، مبادرت به برگزاری نمازهای جمعه با محتوای از قبل تعیین شده و مکتوب برای خواندن خطبه ها می نماید.

۲۵_ ایتالیا _ میلان

نماز جمعه در شهر میلان هر هفته در دو محل برگزار می گردد که در یکی از آنها حدود ۳۰۰ نفر و در دیگری بیش از ۱۰۰ نفر اجتماع می کنند. خطیبان جمله، به طور عموم غیر روحانی و از اعراب مقیم ایتالیا بوده و به صورت نوبتی به ایراد خطبه می پردازند.

خطیب جمعه که غالباً با متن از پیش نوشته شده خطبه ها را ایراد می کند، بیشتر در خصوص رعایت تقوا، رعایت حجاب اسلامی زنان و مصرف گوشت های ذبح شرعی شده و در مسایل سیاسی و اجتماعی عموماً به مسأله مبارزات فلسطین و مبارزه مردم افغانستان اشاره می نماید.

۲۶_ آلمان _ مونیخ

مسلمانان، بویژه ترکها دارای مساجد و مراکز اسلامی متعددی هستند که در

برخی از این مراکز نماز جمعه برگزار می‌گردد، و به علت عدم تمرکز مکانهای نماز جمعه و پراکندگی مسلمانان، تعداد شرکت کنندگان در آن کم می‌باشد که می‌توان گفت حداکثر جمعیت شرکت کننده ۳۰۰ نفر است. در شهر مونیخ در بیش از ۶ مرکز اسلامی نماز جمعه برگزار می‌گردد، و موضوع خطبه‌های نماز جمعه بیشتر پیرامون مسایل اخلاقی و مذهبی می‌باشد.

۳_ قاره افریقا

۳۱_ کنگو_ برازاویل

نماز شکوهمند جمعه هر هفته در ۴ مسجد از ۶ مسجد شهر برازاویل (پایتخت کنگو) مستمرا برگزار می‌گردد. در این نمازها ائمه ی جمعه از طرح مسایل سیاسی در خطبه‌ها کاملاً اجتناب می‌ورزند. در این مورد بر طبق سنت دیرینه نه تنها از طرح مسایل سیاسی خودداری می‌شود، بلکه به مشکلات عدیده ی جهان اسلام و مسلمان‌ها نیز اشاره نمی‌گردد.

خطبه‌ها به زبان عربی و معمولاً ده دقیقه بیشتر طول نمی‌کشد و اکثر مستمعان نیز آشنایی با زبان عربی ندارند؛ بدین جهت حق مطلب در ارتباط با این فریضه ی مهم و سازنده ادا نمی‌گردد. شایان ذکر است در سخنان قبل از خطبه‌ها نیز علی‌الاصول بر مسایل عبادی و احکام فردی تأکید می‌گردد. اخیراً به بیان جنبه‌های اجتماعی اسلام نیز عنایت کرده و اقبالی از خود نشان داده‌اند.

۳۲_ الجزایر

نماز جمعه در تمامی مساجد شهرها بدون استثنا برگزار می‌گردد که با استقبال بسیار گسترده ی مردم، بویژه قشر جوان روبرو می‌شود. قبل از حوادث ۵ اکتبر سال ۱۹۸۸، محتوای خطبه‌های نماز توسط وزارت امور دینی تهیه و

تنظیم می شد، ولی پس از آن و با توجه به سیاست فضای باز و اصلاحات موجود، حضور مردم در نمازهای جمعه گسترده تر شد، به طوری که در بعضی از مساجد پایتخت جمعیت به اندازه ای می رسید که تمامی خیابان های اطراف مساجد بسته می شد و خطیبان جمعه در خطبه های خود به مسایل اعتقادی و اخلاقی و نیز طرح مطالب سیاسی، عقیدتی و اجتماعی می پردازند.

شایان ذکر است که حضور زنان و دختران بسیار گسترده و مشهود است. همچنین همانطور که سخنرانی قبل از خطبه های نماز جمعه در جمهوری اسلامی ایران متعارف است، در بعضی از مساجد که امامان آن از شخصیت های دینی برجسته می باشند، دروس اعتقادی و اخلاقی قبل از خطبه ها ایراد می شود.

۳۳_ سودان

نماز جمعه در کلیه شهرها، از جمله پایتخت «خارطوم» با استقبال بسیار چشمگیر مردم روبه رو است.

در روز جمعه همانند عید، مردم با لباس های سفید، تمیز و عطرهای محلی از صبح خود را برای نماز جمعه آماده می نمایند. بیان مطالب عقیدتی و سیاسی نیز به لحاظ آزادی نسبی در نمازهای جمعه ارزنده و ستودنی است. سلامت جامعه، حصارهای قوی اسلامی، سیستم مذهبی و حبّ شدید به اهل بیت علیه السلام همواره حافظ جهت گیری صحیح اسلامی در این کشور بوده است.

۳۴_ کنیا

نماز جمعه در اکثر مساجد کنیا برگزار و غالباً زیر نفوذ عربستان سعودی می باشد. مسجد جامع نایروبی مرکز اصلی برگزاری نماز جمعه در این شهر می باشد که هر هفته با شرکت ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ نفر از مسلمانان (اکثریت اهل

تسنن) برگزار می گردد. مسایل طرح شده در خطبه های نماز بیشتر حمد و ثنای الهی است و چند دقیقه بیشتر به طول نمی انجامد. همچنین طرح مسایل سیاسی کمتر صورت می گیرد.

۴_ قاره آسیا

۴۱_ ژاپن_ توکیو

برنامه ریزی نماز جمعه در توکیو در دست مرکز اسلامی ژاپن می باشد که مستقیماً توسط رژیم عربستان سعودی اداره می گردد. امامان جمعه عمدتاً عرب زبان و توسط وزارت امور مذهبی عربستان منصوب گشته و با نظارت سفارت آن کشور در توکیو ادای وظیفه می نمایند. خطبه ها به زبان عربی قرائت می گردد که توسط مترجم به زبان های انگلیسی و ژاپنی نیز ترجمه می شود.

تعداد شرکت کنندگان به طور معمول ۳۰۰ نفر است که اکثر قریب به اتفاق آنها هندی، پاکستانی، بنگلادشی، عرب و دیپلمات های سفارتخانه های مسلمان؛ از جمله سودان، کویت، امارات، مصر، بنگلادش، پاکستان، جمهوری اسلامی ایران و... می باشند. تعداد ژاپنی ها بیش از ۱۰ تا ۱۵ نفر نمی باشند.

۴۲_ پیشاور پاکستان

در شهر پیشاور مرکز استان سرحد ۱۲ مسجد مخصوص شیعیان وجود دارد که ۹ مسجد نوعاً از امام جماعت و نماز گزار بی بهره است.

محتوا و مضمون خطبه های نماز جمعه و جماعات شیعیان پاکستان به کلی همانند مضمون خطبه های نماز جمعه و جماعات در ایران بوده و هم اینک نماز جمعه در محل قتلگاه شهید علامه عارف حسینی با تعداد تقریبی ۳۰۰ نماز گزار به امامت حجت الاسلام عرفانی و گاهی آقای کبیری اقامه می گردد.

مراسم نماز جمعه اهل تسنن نیز از لحاظ کمی و کیفی متنوع می باشد. در تمامی مساجد اهل سنت نماز جمعه برقرار است و همین امر باعث عدم حضور جمعیت کثیر در یک منطقه می شود؛ به طوری که بیشترین رقم نماز گزار در مساجد معروف پیشاور از دو هزار نفر تجاوز نمی کند.

۴۳_ سریلانکا

بر طبق سرشماری سال ۱۹۸۱ در حدود ۶/۷٪ از جمعیت ۰۰۰/۶۰۰/۱۶ نفری سریلانکا را مسلمانان تشکیل می دهند.

قریب به ۸۰٪ از مردان مسلمان و مکلف در سریلانکا هر هفته در نماز جمعه شرکت دارند. گفتنی است زنان در نماز جمعه ی سریلانکا شرکت نمی کنند.

نحوه ی ایراد خطبه ها، با توجه به مهارت خطبا متفاوت است. برخی متن از پیش تهیه شده ای را قرائت می کنند و برخی دیگر نیز بدون استفاده از نوشته به سخنرانی می پردازند.

موضوعات مورد بحث در سخنرانی عموماً سیاسی نبوده و در اشاره به موضوعات روز نیز جانب احتیاط رعایت می گردد. مطالب مورد بحث غالباً مطابق با ماه ها، ایام و مناسبت هایی که از نظر اسلامی مهم تلقی می گردند، انتخاب می شوند و در کوتاه سخن، کیفیت خطبه ها تا میزان بالایی عبادی می باشد، و لیکن این به معنی خالی بودن محتوای نماز جمعه از مسایل سیاسی نیست.

در موارد متعدد، در طول سال های پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، نمازهای جمعه در کلمبو و برخی نقاط دیگر سریلانکا چه از جانب هواداران انقلاب و چه از جانب مخالفان آن به شدت رنگ سیاسی به خود گرفته است.

۴۴ _ حیدرآباد هندوستان

در شهر حیدرآباد، در دو مسجد متعلق به اهل تشیع و در بسیاری از مساجد اهل تسنن نماز جمعه برگزار می شود، لیکن به جز طرح یک سلسله مباحث اعتقادی، آن هم در حد مسایل تکراری، به هیچ وجه مباحث سیاسی روز طرح نمی شود؛ زیرا امامان منتخب برای اقامه ی جمعه و جماعات از معلومات علمی، اسلامی و اطلاعات اجتماعی، سیاسی چندانی برخوردار نیستند. همین امر باعث شده است که تعداد برگزار کنندگان نماز جمعه به صورت پراکنده و با حداقل جمعیت بوده و حداکثر شرکت کنندگان در هر نماز بیش از یکصد نفر نباشد.

۴۵ _ قطر

نماز جمعه در تمامی مساجد شهرهای کشور قطر اقامه می شود. با توجه به این که اکثریت قریب به اتفاق مردم، اهل تسنن بوده و قایل به حفظ فاصله در محل برگزاری نمازهای جمعه نیستند، لذا در همه ی مساجد، نماز جمعه به امامت امام جماعت نمازهای یومیه برگزار می شود.

نماز گزاران اهل تسنن به همراه خانواده، نماز جمعه را در نزدیکترین مسجد محل سکونت خود اقامه می کنند. اکثر مطالبی که در خطبه های نماز جمعه توسط ائمه ی جمعه مطرح می شود عقیدتی بوده و کمتر مسایل سیاسی روز در این خطبه ها مطرح می شود و اگر مسأله ای نیز در این زمینه طرح شود، دیکته شده از طرف حکومت می باشد.

۴۶ _ فیلیپین _ مانیل

در مانیل پایتخت فیلیپین تنها دو مسجد وجود دارد به نام های: گلدن ماسک و مهارلیکا. تعداد شرکت کنندگان در گلدن ماسک به طور متوسط

حدود ۷۰۰ نفر و مسجد مهارلیکا ۳۰۰ نفر می باشد. به طور سنتی دو خطبه قبل از نماز توسط امام مسجد خوانده می شود، بندرت قبل از نماز جمعه سخنران وجود دارد.

به طور معمول امام جمعه در خطبه وارد بحث سیاسی نمی شود. البته در شهرهای مسلمان نشین جنوب فیلیپین شرکت مردم در نماز جمعه وسیع تر است و اکثر مسلمان ها در این مراسم شرکت می کنند و جو مذهبی در این شهرها؛ بویژه شهر مراری در جنوب فیلیپین نسبتاً مشهود است.

در پایتخت فیلیپین، نماز جمعه به دو زبان انگلیسی و محلی فیلیپینی به سمع حضار می رسد، در ضمن سفیران و دیپلمات های کشورهای اسلامی نیز گاهی در مراسم نماز جمعه شرکت می کنند.

۴۷_ عمان

در کشور عمان حدود ۲۰۰۰ مسجد کوچک و بزرگ وجود دارد که از طرف دولت عمان برای هر مسجد یک امام جماعت تعیین گردیده است.

اکثر جمعیت ۵/۱ میلیونی کشور عمان پیروان مذهب اباضی یا اباضیه می باشند که جمعیتی حدود ۶۰ درصد را تشکیل می دهند و مفتی اعظم آن شیخ احمد الخلیلی است که نمازهای جمعه را در مسجد جامع قابوس برگزار می نماید. مراسم نماز مستقیماً از رادیو و تلویزیون عمان پخش می گردد.

به طور کلی، در مساجد بزرگ شهر مسقط نمازهای جمعه برگزار می شود که اکثراً متن خطبه های نماز از طرف وزارت مربوطه برای مدت ۳ ماه از قبل تهیه و در اختیار ائمه ی جمعه قرار می گیرد. متن خطبه های تهیه شده خیلی کوتاه و بیش از ۴ صفحه نمی باشد.

در کشور عمان شرکت مردم در نمازهای جمعه چشمگیر است و مساجد

بزرگ این شهر به طور کامل از جمعیت پر می شود و در بیرون یکی از مساجد اهل سنت که به نام مسجد زواوی معروف است، با ایجاد سایبان، جای خاصی را برای شرکت کنندگان تعبیه می نمایند.

بیان و ابراز مطالب سیاسی در تمامی دو خطبه به طور کلی ممنوع است. شایان ذکر است که رادیو و تلویزیون از ساعت ۱۱ صبح تمامی برنامه های عادی خود را قطع کرده و سخنرانی های مذهبی و اخلاقی پخش می نماید.

همان گونه که ذکر شد، شرکت مردم در نمازهای جمعه و جماعت چشمگیر بوده و برای آن اهمیت به سزایی قایل هستند.

نتیجه گیری و پیشنهاد:

نتیجه گیری و پیشنهاد:

آنچه که از برگزاری نماز جمعه در کشورهای مختلف استنباط می شود عبارت است از:

۱ _ نماز جمعه در اکثر کشورها به صورت عبادتی خشک و بی روح درآمده است که در آن خطیب جمعه مطالبی از پیش نوشته شده را که متناسب با مسایل روز نیست را به مخاطبان القا می کند، و نمازگزاران نیز چون خطبه ها را در جهت نیازهای خود احساس نمی کنند، به تدریج رغبت خود را از دست می دهند و نهایت آن خلوت شدن نماز جمعه هاست.

۲ _ گزینش و انتخاب بسیاری از ائمه جمعه در دست یک یا دو کشور اسلامی است که حکومت آن بیشتر در فکر منافع خاصی است تا منافع اسلام و مسلمین.

بنابراین امام جمعه های اکثر این کشورها از ضعف های جدی برخوردارند، و همین عامل تمام فعالیت ها و آثار دیگر این عبادت سیاسی را تحت شعاع

قرار می دهد. از این رو با توجه به استنباط های بیان شده، پیشنهاد می شود که جمهوری اسلامی نیز در اداره نماز جمعه های کشورهای غیراسلامی فعالیت بیشتری نماید و با آموزش و ارسال ائمه جمعه ها به این کشورها، روح تازه ای در این عبادت اصیل اسلامی ایجاد نماید.

فصل هشتم: نماز جمعه در کلام بزرگان نظام

اشاره

فصل هشتم: نماز جمعه در کلام بزرگان نظام

زیر فصل ها

الف: امام راحل رحمه الله

ب: مقام معظم رهبری

ج: مرحوم آیت الله طالقانی

د: حجه الاسلام و المسلمین هاشمی رفسنجانی

ه: حجه الاسلام و المسلمین خاتمی رئیس جمهور

و: حجه الاسلام و المسلمین کروبی رئیس مجلس

الف: امام راحل رحمه الله

۱ _ امامان جمعه و تقویت نظام

علمای اعلام هم در هر جا که هستند، و خصوصاً ائمه ی جمعه ها که با گروه های زیادی سر و کار دارند، باید توجه کنند که در گفتارشان، در رفتارشان همه چیز اسلامی باشد و خدای نخواسته یک مطلبی که فرض کنید که یک استاندارد را در محل خودش تضعیف می کند، قوه ی قضائیه را در محل خودش تضعیف می کند. از اینها احتراز کنند که الآن ما محتاج به این هستیم که در کشورمان آرامش باشد. (۱)

۲ _ نماز جمعه؛ عنایت حق تعالی به جمهوری اسلامی

از آن جمله از نماز جمعه و جماعت که بیانگر سیاسی نماز است هرگز غفلت نکنند، که این نماز جمعه از بزرگترین عنایات

حق تعالی بر جمهوری اسلامی ایران است.^(۲)

۳_ سیاسی بودن نماز جمعه

همین نماز جمعه ای که در زمان طاغوت نمی شد درست بجا بیاورند، گاهی

۱- صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۲۴۶.

۲- از وصیت نامه سیاسی الهی حضرت امام، صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۱۷۳۰.

آهسته در داخل یک مسجدی نماز را می خواندند، در صورتی که وضع نماز جمعه این نبود، وضع نماز جمعه این است که حالا- انجام می گیرد... نماز جمعه، یک اجتماع سیاسی در عین حالی که عبادت است. در خطبه ی نماز جمعه باید مسایل سیاسی روز طرح بشود، گرفتاری های مسلمان ها طرح بشود. (۱)

۴- ترویج سنت سیاسی - الهی

شما آقایان به این نماز جمعه اهمیت دهید. این هم از برکات جمهوری اسلامی است که این سنت سیاسی - الهی ترویج شود؛ به طوری که تمام خارجی ها متوجه آن شده اند، که امیدواریم انشاءالله باقی بماند. (۲)

۵- ائمه جمعه و ارتباط با مردم

ائمه جمعه و جماعات ایدهم الله تعالی در خطبه ها و منابر و سایر گویندگان کوشش فرمایند که آرامش در کشور برقرار باشد و از هر سخنی که موجب نگرانی مردم و تفرقه شود خودداری نمایند و مردم را در پشتیبانی از ملت و تمام ارگان های جمهوری اسلامی و نهادهای انقلابی و قوای مسلح و مردمی تشویق فرمایند. (۳)

۶- ائمه جمعه و تهذیب نفس

آنها (ائمه جمعه) باید انشاءالله به مقام عالی تهذیب برسند و مردم را هم دعوت به این مطلب بکنند. تمام آن مسایلی که در اسلام است، حتی مسایل سیاسی اش مسایل تهذیبی است، برای درست کردن آدم است. ما نباید همه

۱- صحیفه نور، ج ۹، ص ۱۳۶.

۲- صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۲۴۸.

۳- امام در سنگر نماز، ص ۱۵۵.

مسائل را حالا دنبال مسایل سیاسی قرار بدهیم. باید همه مسایل را دنبال مسایل اسلامی و خصوصاً این وجه تهذیب مردم [قرار بدهیم]. (۱)

ب: مقام معظم رهبری

ب: مقام معظم رهبری

۱ _ امام جمعه باید به مردم خط بدهد، مردم نباید به امام جمعه خط بدهند، البته امام جمعه خط اصلی خودش هم همان خواسته‌های مردم است؛ یعنی خواسته‌های حقیقی مردم و نیازهای مردم. (۲)

۲ _ نماز جمعه سمبل است. نماز جمعه یک واجب سمبلیک هست، یک سمبل است، رمز است. نشان دهنده ابعاد گوناگون است، اولاً نماز است؛ یعنی ذکر خداست، یاد خداست، جهت دهنده به زندگی اجتماع و فرد است. (۳)

۳ _ امام جمعه، زبان گویای اسلام است؛ امام جمعه که رمز نماز جمعه است، باید به سلاحی تکیه کند، باید عصای خود را سلاحی قرار بدهد و در مقابل مردم بایستد و اساسی‌ترین، لازم‌ترین و اصلی‌ترین مسایل را در اجتماعی بزرگ، از زبانی ایمن و مورد اطمینان با مردم در میان بگذارد. (۴)

ج: مرحوم آیت الله طالقانی

۱ _ نماز جمعه؛ وصف توحید

نماز جمعه مظهر کاملی است از صف توحیدی تمام ملت‌های مسلمان، و

۱- امام در سنگر نماز، ص ۱۵۰.

۲- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۴۰.

۳- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۴۶.

۴- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۴۶.

در عین حال آگاهی، تنبه، هوشیاری، افشا کردن دسایس دشمن و مطلع کردن همه مسلمانان با وظایف و مسئولیت‌هایی که دست کم در مدت یک هفته در پیش دارند. (۱)

۲_ نماز جمعه؛ عامل آگاهی به مردم

نماز جمعه صف عبادت، صف حق پرستی، صف روابط قلوب و وجدان‌های بیدار خداپرستان، در عین حال صف نظام، صف جنگ، صف فرماندهی و فرمانبری. از این جهت برای امام جمعه شرایط خاصی قایلند که هم بتواند فرماندهی کند، هم بتواند آگاهی بدهد و از حوادثی که در پیرامون کشورهای اسلامی و جامعه‌ی مسلمانان، دسیسه‌های زیرپرده‌است، مسلمانان را آگاه کند. (۲)

د: حجه الاسلام و المسلمین هاشمی رفسنجانی

نماز جمعه، محور وحدت

نماز جمعه باید جوری باشد که حتی الامکان محور وحدت باشد، این ممکن است. مثلاً خود امام جمعه از لحاظ فهمی بالأخره در یک جریانست. توی هر دو جریان نیست، اما کیفیت برگزاری نماز جمعه باید آن جوری باشد که مردم آنجا بتوانند بیابند، همه مردم وقتی که وارد می‌شوند آنجا، احساس نکنند که اینجا دکان است برای یک جریانی. (۳)

۱- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۱۶۸.

۲- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۱۶۸.

۳- مباحثی پیرامون نماز جمعه، ص ۶۲.

ه: حجه الاسلام و المسلمین خاتمی رییس جمهور

ه: حجه الاسلام و المسلمین خاتمی رییس جمهور

۱ _ امام جمعه سخنگوی حکومت اسلامی است و باید هر اظهار نظری که می کند مبتنی بر اطلاعات دقیق، زمان شناسی و آگاهی درست باشد، تا همه، حتی غیر مؤمنان احساس کنند که در نماز جمعه حرف اساسی نظام بیان می شود و بدان رغبت یابند. (۱)

۲ _ در حکومت اسلامی نماز جمعه فراتر از اختلاف سلیقه هاست؛ زیرا مخاطب نماز جمعه، مؤمنان هستند و باید آنها به این پایگاه مهم احساس تعلق کنند و آن را از خود بدانند. (۲)

و: حجه الاسلام و المسلمین کربوبی رییس مجلس

نماز جمعه و معرفی متفکرین برجسته

ما باید اسلام مرفی، اسلام معتقد به حفظ کرامت انسانها و حقوق مردم، و اسلامی که حضرت امام خمینی رحمه الله، حضرت آیت الله خامنه ای و نظریه پردازان و متفکران برجسته ای؛ چون شهید مطهری معرّف آن بودند را از تریبون نماز جمعه معرفی کنیم (۳)...

۱- روزنامه انتخاب، ص ۲، مورخ ۴/۵/۸۰.

۲- روزنامه انتخاب، ص ۲، مورخ ۴/۵/۸۰.

۳- روزنامه همشهری، ص ۲، مورخ ۲۴/۴/۸۰.

بخش دوم: برگزیده ی ادب فارسی

اشاره

بخش دوم: برگزیده ی ادب فارسی

سفید است

* متون ادبی

حضور سبز

جمعه‌ها وقت نماز، وقتِ حضوری سبز است تا ظهور را به انتظار بنشیند. صبح دمان که از عطر ندبه معطر شده ای و ندبه کنان یار غایب را به ظهور طلبیده ای و چون نی مهجور نالیده ای و شراب «اَیْن» نوشیده ای، همچو دانه ی تسبیح به رشته ی نمازگزاران جمعه در آی و در صف های آن که ملایک بر زمینش بال گسترده اند، به طلب قامت بند، شاید نگار غایب در کنار تو حاضر باشد.

ای دوست! این قافله باز تا خدا راه می پیماید و این صاحب‌دلان باز هم پروازی از نوعی دیگر تا دوست خواهند کرد. مبادا از بزم جمعه گیان و امانی و از شمار جمعه گزاران بیرون شوی. (۱)

امام جمعه، همان ساقی است که جام در جام از میخانه حکمت به مستان خراباتی، صهبای موعظه می نوشاند. ای دریغ اگر حتی دُردی کش آن نباشی و وقت های خوشی را بیهوده به نفس بسپاری.

به گاه جمعه، مُحرِم به شوق شو و گرد کعبه یاد طواف کن. پروانه سان آن قدر بال زن تا در ره عشق او خاکستر شوی... به هنگام جمعه، جمراتِ نفسانیت، خودگرایی و موهوماتِ آنانیت را رمی کن تا حاجی شوی؛ چرا که «نماز جمعه حجّ فقر است». در سعی بین فرد و جامعه، به صفای وحدت دست خواهی یافت و از زمزم اتحاد سیراب خواهی شد.

آن گاه که هاتف غیب شما را به اجتماع جمعه و مؤذن ذکر به میهمانی

نماز فرا می خواند، رها کنید این بازیچه ها را، بگذرید از غیر خدا و به ملکوت یاد او سیر کنید. خرید و فروش و زر و زیور و زرق و برق را ساعاتی کنار نهید و به رودخانه جمعه گیان متصل شوید، تا به دریای بی کران اتحاد و معنویت برسید. در امواج خروشان مناجات خود را به موج عشق بسپارید و در جریان بی کران دریا سفر کنید، که در زلال عشق، عکس رُخ دوست خواهید دید و بر پهنه نیلگون آن، افق های رحمت را نظاره خواهید کرد. از این اجتماع خجسته، هراسی بر دل شیطان های درون و برون می افتد که بساط و سوسه را از دل جمعه گیان مُخلص جمع کنند و جان ها، پهنه ی گسترش عشق خدا و تابش انوار نورانی توجه گردد.

با نماز جمعه احساس یکدلی، همرنگی و همراهی در بین سالکان نمازگزار تقویت می شود و غرور، نخوت و تکبر از فضای پاک دل هاشان بیرون می رود. و پس از این نماز، جان های مؤمنان مصفا می گردد و چون آینه ای خواهد شد که پرتو جمال یار را در آن تماشا خواهند کرد.

نماز جمعه گنجینه ای قیمتی است که غافلان از آن، از ثروت عظیمی محروم خواهند ماند.

نماز جمعه باغ باطراوتی است که در هفته یک بار به روی مشتاقان سعادت گشوده می شود. قدم در آن می گذاری، راهت را ماه رویانی از آسمان با بال های حریرشان فرش کرده اند و خود آنها چون نسیم بر گونه ات، دست نوازش می کشند.

میعاد دین و سیاست

در نماز جمعه پروانگان دل خسته بر زنبق های ذکر، شهد نیایش می نوشند و بلبلان مهجور به شوق وصل نغمه می خوانند و سکوتی از جنس سکوت

آسمان بر جمعیت نماز گزار حاکم است و فقط یک صدا اُبْهت این سکوت را می شکند و آن طنین، صدای امام جمعه است که به تقوا، عنصر اصلی فلاح، فرا می خواند و از دردهای فرد و اجتماع سخن می راند و کلامش به زیور وحی و روایات آراسته است. او از خود نمی گوید، گفتارش به اندیشه های ملکوتی متصل است و از این روست که جماعتی غرق در سکوت محو کلامش می شوند. (۱)

نماز جمعه هم سیاسی بودن دین را خاطر نشان می کند، هم دینی بودن سیاست را نماز جمعه جایگاه بلند سیاست و حکومت را در متن دین مشخص می کند، چون امام جمعه یا حاکم اسلامی و سرپرست امور مسلمین است یا شخص عادل و آگاه به زمان و مکان که از سوی رهبر حکومت اسلامی تعیین می شود، پس مصلاهی نماز علاوه بر این که میعادگاه عابد و معبود است، میثاقگاه مردم و رهبری است. انسجام تشکیلات سیاسی اسلام در دین، نقطه ی خود را آشکار می سازد و ارتباط مردم با رهبر و پیشاهنگ حرکت، مستقیم یا غیر مستقیم هفته ای یک بار صورت می گیرد و این خود آسانترین و مطمئن ترین راه اطلاع از مسایل و مشکلات جهان اسلام و شناخت وظیفه ی سیاسی و اجتماعی است.

نماز جمعه مشارکت در حرکت همنوای میلیونها مسلمان مظلوم و گمنام است و فاصله گرفتن از خطوط منحرف دورویی و تکروی است.

نماز جمعه یکی از اجتماعات سودمند، چاره ساز و هدفدار است که هم نمایشگاه وحدت شکوهمند اسلام است و هم پرورشگاه سیاست و تدبیر

مسلمان‌ها. نشاط سیاسی و احساس حضور در صحنه درگیری با نامردمی دنیا داران، در نماز جمعه تقویت می‌شود. در یک سخن، میقاتِ بندگی حق، میعاد با خلقی خدایی و میثاق با رهبری در نماز جمعه شکل می‌گیرد. پس سزاست هرچه با محتواتر و شکوهمندتر برگزار شود. (۱)

آوای وحدت

جان‌ها که از شمیم اذان طراوت یافت، دست‌ها به نیت و تکبیر برای احرام بالا می‌رود و تکبیره الاحرام بر پهنه‌ی فضا پاشیده می‌شود و باز هم سکوت و فقط یک صدا، و این نماد هماهنگی جامعه اسلامی با امام و پیشوا و ولی است.

و اینها جمعی هستند که با قرائت، ذکر، رکوع و سجود و قنوت و قعود تا افق‌های بی‌انتها می‌روند، اینان از طایفه نسیمند، از جنس گلبرگ‌های محمدی، از تبار دیار، از خاندان بندگی و از طینت پاک «اهل بیت آفتاب». اینان تا ستاره راه پیموده‌اند و به دریای نور رسیده‌اند، و خلوتشان در جمعه و با جمع، وصف ناشدنی است. جمعه گیان آوای وحدت سر می‌دهند و به انتظار فرج قامت می‌بندند و غروب دمان آفتاب به انتظار جمعه‌ای و نمازی و حضوری دیگر و شاید ظهوری خجسته، غزل «سمات» می‌سرایند.

جمعه قصیده‌ای است که مطلعش به حُسن «ندبه» آراسته است و مقطع آن به انتظاری تازه در زمزمه‌ی «سمات» و نماز جمعه بیت الغزل دیوان آدینه است. (۲)

۱- آبشار رحمت، جواد چناری، ص ۱۰۲ و ۱۰۳.

۲- نماز، زینب سیدمیرزایی، ص ۳۸.

*** اشعار**

نماز جمعه؛ بیدارگر مرغ جان

آفرین باد بر این جمع بیدار نماز
آفرین بر تو نگهدار و علمدار نماز
مرد و زن، پیر و جوان در صف معراج خدا
همه قائم به صلوات خط پیکار نماز
عاشقانی که دل از سجده دنیا شستند
شده اند حافظ سجاده گلبار نماز
دشمن از این صف مستحکم و استاده پیا
دشنه بر اندام هوا دار نماز
او نداند که دل عاشق و جوینده حق
همچو حلاج سرافراز کند دار نماز
در پگاهی که دلم راز نماز باز کند
مرغ جان می پرد از سینه به گلزار نماز
بانگ تکبیر گر از گوش دل و جان شنوی
نکته ای خوش خبر آورده ز اسرار نماز(۱)

بانگ نماز جمعه

ای گروه مومنان بانگ نماز
چون به روز جمعه گویند از نماز
پس به سوی ذکر حق ساعی شوید
وا گذارید این فروش و این خرید
این شما را بهتر است از ما حاصل
هیچ اگر هستید دانا بر عمل
پس نماز جمعه چون با اجتماع
کرده شد در مسجد از حکم شیاع
پس پراکنده شوید اندر زمین
از پی کسب معاش و نظم دین
هم شوید از نظم حق روزی طلب
رزق را باید ز فضل او سبب
یاد نعمت ها کنید از کردگار
تا شما گردید تا شاید رستگار(۱)

نماز جمعه؛ کانون نور

نماز جمعه کانون دین است

مثل بهشت روی زمین است

میعاد گاه نام آوران است

جای حضور پیر و جوان است

نماز جمعه، کانون نور است

چشمه ایمان، اوج شعور است

نماز جمعه فریاد حق است

بنیاد مرصوص، بنیاد حق است

امام جمعه پرهیزگار است

در راه رهبر او استوار است(۱)

۱- نماز پرواز به سوی بی نیازی، علی صادقی تبار سبزواری، ص ۱۵۵.

نماز جمعه؛ درمان گر دل و جان

بهترین داروی قلب و دل نماز جمعه است

آن چه غم را می کند زایل نماز جمعه است

اگر پرسیده می شد، از خمینی آن امام انقلاب

اصل وحدت چیست می فرمود نماز جمعه است

ای که می خواهی به پیش خلق باشی سرفراز

افتخار و سرفرازی در نماز جمعه است

ای که می گویی روح خمینی از من شاد باد

شادی روح امام، نماز جمعه است

ای که می گویی به فکر وحدت در خط او

گر به فکر وحدتی وحدت نماز جمعه است

ای که هستی انتظار مهدی صاحب زمان

روز مهدی جمعه و وقت نماز جمعه است

ای که می خواهی مرگ آمریکای لعین را از خدا

استجابت در دعایت از نماز جمعه است

ای که خواهی تا کنی خدمت به سربازان حق

سنگر تو جمعه و صف نماز جمعه است

ای که بنمایی دعا از بهر مجروحین جنگ

افضل او جمع و وقت نماز جمعه است

بهترین وقت زیارت بر حسین بن علی علیه السلام

روز جمعه باشد و وقت نماز جمعه است

ای که می خواهی پیامرزد خدا عصیان تو

عفو ایزد اندر نماز جمعه است

ای که می خواهی شود نابود شیطان بزرگ

مرگ و نابودی اندر نماز جمعه است

ای که می خواهی شود نابود ضد انقلاب

محو و نابودی آنها در نماز جمعه است (۱)

مرحوم استاد سید محمد حسین شهریار، شاعر بلند آوازه ی کشورمان در سال ۱۳۶۳، ضمن ارسال شعر به روزنامه اطلاعات، خواسته بود که از نقش و تأثیر معنوی کلام دو خطیب توانای نماز جمعه، یعنی مقام معظم رهبری و حجه الاسلام و المسلمین رفسنجانی یاد شود، تا به این وسیله میزان تأثیر پذیری خویش را از نفس گرم آن دو بزرگوار نشان دهد.

۱- نماز معراج خاکیان، صفحه ۲۵۸، شرح و تفصیل نماز، ص ۱۰۲.

در پای خطبه ی آیت الله خامنه ای

در رکوع و سُجودِ خامنه ای

من هم از دور سرنگونِ دلم

خاصه وقت قنوتِ او کز غیب

دستها می شود سُتونِ دلم

او به یک دست و من هزاران دست

با وی افشانم از بطونِ دلم

عرشیان می کشند صف به نماز

از درون دل و بُرونِ دلم

من بُرونی نیم، خدا داند

کاین صلاحخیزد از درونِ دلم

من زبانِ دلم ولی افسوس

بس که بی همزبان، زیونِ دلم

پیرم از چرخ واژگون و علیل

بشنو از بخت واژگونِ دلم

چون کمانی خمیده ام، لیکن

تیر آهی است در گمونِ دلم

طوطیِ عشقم و زبان از بر

جمله ما كان و ما يكونِ دلم

در ترازوی سنجشم مگذار

ای که عشق تو فزون دلم

درس من خارج است و حاشیه نیست

دل به جانان رسیده چون دلم

شهریارم، لسانِ هاتفِ غیب

شعر هم شأنی از شئون دلم (۱)

در پای خطبه ی حجه الاسلام و المسلمین رفسنجانی

ای غریو تو ارغنون دلم

سطوتِ خطبه ات ستون دلم

خطبه های نماز جمعه ی تو

نقشه ی حمله با قشون دلم

چه فسونی است در فسانه ی تو

که فسانه است از او فسون دلم

با دلی لاله گون ترا گوشم

ای لبِت لعل لاله گون دلم

چشمم از نقش تو نگارین است

می نگاری مگر به خون دلم

عقل من پاره می کند زنجیر

که به سر می زند جنون دلم

۱- روزنامه اطلاعات، ص ۲، مورخ ۱۴/۹/۷۱.

که جنون زاید از قُنون دلم
کلماتت چو تیشه ی فرهاد
می شکافند بیستون دلم
وز مواعظ که می کنی آن گاه
صبر می زاید و سکون دلم
انقلاب من از تو اسلامی است
که حریقی به چند و چون دلم
گوهر شب چراغ رفسنجان
ای چراغ تو رهنمون دلم
کفّه ئی هم طراز خامنه ای
در ترازوی آزمون دلم
بازوان امام، آن که دگر
بی قرین است در قُرون دلم
چشم اُمیدی و چراغ نوید
هم سُکوهی و هم شِگون دلم

بخش سوم: همراه با برنامه سازان

اشاره

بخش سوم: همراه با برنامه سازان

سفید است

توصیه های کلی

توصیه های کلی

نماز جمعه به عنوان یک عبادت دسته جمعی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سراسر کشور گسترش یافت و روز به روز به منزلت آن افزوده شد.

این عبادت به جهت ویژگی های بی نظیر از اهمیت فوق العاده ای در توسعه جامعه اسلامی برخوردار است. ویژگی نخست؛ حضور سیل عظیم مردم در آن است که به عنوان پشتوانه ای قوی به حساب می آید، دوم به لحاظ موضوع خطبه های آن است که بیشتر سیاسی - اجتماعی است و در روشن گری اذهان و افشای خطرات پیش رو اهمیت به سزایی دارد، سوم به جهت عبادی بودن و اخلاص در آن است، زیرا که نماز گزاران صرفاً برای انجام فرمان الهی در آن حضور می یابند و هیچ گونه اهداف و مطامع سیاسی - اقتصادی در آن مورد توجه نمی باشد.

این ویژگی های منحصر به فرد ایجاب می کند همه ی ما رویکردی تازه به این سفارش الهی داشته باشیم و شکر نعمت آن را به جا آوریم. از این رو پیشنهادهایی را به برنامه سازان عزیز یادآوری می کنیم.

۱ - از آن جا که شرط قبولی عبادات در اسلام، اخلاص است و زور و تحمیل با آن سازگاری ندارد بنابراین برای اینکه مردم توجه بیشتری به آن داشته باشند باید جذابیت های نماز جمعه را بالا برد. به نظر می رسد که پیدا کردن نقاط ضعف و قوت نماز جمعه و تلاش برای محو نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت بهترین راه کار در این زمینه باشد.

۲ - از جمله چیزهایی که سبب استقبال مردم از نماز جمعه می شود طرح مباحث روز و مورد نیاز جامعه می باشد. ائمه محترم جمعه اگرچه با مردم ارتباط نزدیکی دارند و از مسایل آنان آگاهند، اما به لحاظ این که صدا و سیما

چشم و گوش مردم است می تواند به صورت دوستانه مشکلات جامعه را با ائمه جمعه در میان بگذارد و از این راه به نتایج خوبی دست یابند.

۳_ در دنیای امروز تبلیغات نقش مهمی در انتخاب و تصمیم گیری های مردم دارد. بی ارزش ترین چیزها با تبلیغات و آگهی های کاذب، با استقبال عمومی روبه رو می شود. حال چرا نباید اموری که علاوه بر قدسیت و الهی بودن در زندگی روزمره و اجتماعی مردم نیز آثار خوبی دارد مورد تبلیغ واقع نشود. صدا و سیما می تواند با همکاری ستاد برگزاری نماز جمعه و آموزش و پرورش برنامه هایی از جمله مسابقه و طرح سؤال از خطبه ها و اعلام مدارس که در نماز جمعه شرکت می کنند و... توجه جوانان را به این مراسم عبادی جذب کنند.

پیشنادهای برنامه ای

پیشنادهای برنامه ای

۱_ صدا و سیما می تواند، از روز چهارشنبه هر هفته، با اعلام برنامه های نماز جمعه (از قبیل: سخنران قبل از خطبه، اعلام موضوع سخنرانی...) و با نوشتن احادیث مربوط به نماز جمعه به عنوان زیرنویس در مردم ایجاد آمادگی نماید.

۲_ تنوع در فیلمبرداری از نماز جمعه _ به طوری که اقشار مختلف مردم به خصوص جوانان و نوجوانان به تصویر کشیده شوند _ نقش مهمی در استقبال مردم از پخش نماز جمعه دارد، بدیهی است تمرکز دوربین بر روی خطیب جمعه یا افراد مسن از نمازگزاران، جذابیت نماز جمعه را خواهد کاست.

۳_ در طی برنامه هایی، اعضای ستاد برگزاری نماز جمعه معرفی شوند و

نحوه ی گزینش آنان و راه های همکاری مردم با این ستاد بیان شود.

۴ _ مصاحبه و گفتگو با مردم درباره ی علت حضور آنان در نماز جمعه، مشکلات آنان برای حضور در این مراسم، خاطرات آنها از نماز جمعه و...

۵ _ ساخت فیلم های داستانی با محوریت نماز جمعه.

پرسش های مسابقه ای

پرسش های مسابقه ای

۱ _ کمترین تعداد شرکت کننده برای برپایی نماز جمعه چند نفر است؟ ۵ نفر

۲ _ نماز جمعه چند قنوت دارد؟ دو قنوت

۳ _ سوره ی جمعه در جزء چندم قرآن است؟ جزء بیست و هشتم

۴ _ پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم اولین نماز جمعه را در کجا برپا کردند؟ مدینه

۵ _ نماز جمعه در زمان غیبت نزد اکثر فقها چه حکمی دارد؟ واجب تخییری

۶ _ از آثار مهم برپایی نماز جمعه چه می باشد؟ وحدت مسلمانان و اطلاع از مسایل مهم سیاسی و اجتماعی

۷ _ آیا در یک شهر می توان چند نماز جمعه برقرار کرد؟ خیر

۸ _ در نماز جمعه، خطبه مقدم است یا نماز؟ خطبه

۹ _ اولین امام جمعه ی تهران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی که بود؟ مرحوم آیت الله طالقانی

۱۰ _ دو نفر از شهدای محراب نماز جمعه را نام ببرید؟ شهید آیت الله مدنی و شهید آیت الله دستغیب

۱۱ _ در حال حاضر امام جمعه تهران کیست؟ مقام معظم رهبری

پرسش های مصاحبه ای

پرسش های مصاحبه ای

- ۱ _ نماز جمعه چند رکعت است؟ دو رکعت
- ۲ _ وقت اقامه ی نماز جمعه چه زمانی است؟ هنگام ظهر شرعی
- ۳ _ نماز جمعه چند قنوت دارد؟ ۲ قنوت
- ۴ _ خطیب جمعه بعد از حمد در رکعت اول و دوم نماز، بهتر است چه سوره هایی را قرائت کند؟ سوره جمعه و سوره منافقون
- ۵ _ فاصله مکانی بین اقامه ی دو نماز چه مقدار باید باشد؟ یک فرسخ
- ۶ _ در انقلاب شکوهمند اسلامی اولین نماز جمعه توسط چه کسی، در چه مکانی و در چه سالی اقامه شد؟ توسط آیت الله طالقانی، در دانشگاه تهران و در تاریخ ۵/۵/۱۳۵۸
- ۷ _ آیا می دانید جملاتی از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و یا امامان معصوم علیهم السلام در وصف این فریضه ی عبادی، سیاسی ذکر کنید.
- ۸ _ آیا می توانید جملاتی از امامان معصوم علیهم السلام در تنبیه افرادی که برای نماز جمعه اهمیت قایل نیستند نقل کنید.
- ۹ _ راه های گسترش این فریضه ی عبادی سیاسی کدام است؟
- ۱۰ _ علت ترس دشمنان انقلاب از حضور پرشور مردم، در اقامه این فریضه عبادی سیاسی چیست؟
- ۱۱ _ عوامل مؤثر در افزایش یا کاهش حضور مردم در نماز جمعه کدامند؟
- ۱۲ _ برکات سازنده ی نماز جمعه را ذکر کنید؟

پرسش های کارشناسی

پرسش های کارشناسی

۱ _ آیا در ادیان و فرقه های غیراسلامی، عبادتی با ویژگیهای نماز جمعه وجود دارد؟

۲ _ چرا نماز جمعه را نماز سیاسی _ عبادی می گویند؟

۳ _ آیا می شود از نماز جمعه به عنوان یک رسانه ی اسلامی تعبیر کرد؟

۴ _ اولین نماز جمعه پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم در کجا اقامه شد؟

۵ _ مراد از وجوب عینی و تخییری در مورد نماز جمعه چیست؟

۶ _ چرا قبل از نماز جمعه، خطبه می خوانند؟

۷ _ قرآن مجید درباره ی نماز جمعه چه توصیه ای دارد؟

۸ _ سیره ی عملی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وسلم و حضرت علی علیه السلام در باب اقامه ی نماز جمعه چیست؟

۹ _ با توجه به اهمیت و کارکرد فوق العاده ی نماز جمعه، چرا هیچ یک از امامان معصوم علیهم السلام بعد از پیامبر صلی الله

علیه و آله وسلم و امام علی علیه السلام اقدام به برپایی این عبادت مهم نکردند؟

۱۰ _ فرق نماز جمعه و نماز جماعت در چیست؟

۱۱ _ وجه مشترک نماز جمعه و حج در چیست؟

۱۲ _ به نظر حضرت عالی، چگونه می شود حضور مردم را در نماز جمعه ها پرشورتر کرد؟ و وظیفه ی صدا و سیما در این

میان چیست؟

۱۳ _ آسیب هایی که نماز جمعه را تهدید می کند چیست؟

معرفی کارشناسان

معرفی کارشناسان

حجت الاسلام و المسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی، ریاست مجمع

تشخیص مصلحت نظام و امام جمعه ی موقت تهران

آیت الله محمد یزدی، امام جمعه ی موقت تهران

آیت الله احمد جنتی، امام جمعه ی موقت تهران

حجت الاسلام و المسلمین محسن قرائتی مسؤول ستاد اقامه ی نماز جمعه

حجت الاسلام و المسلمین سیدرضا تقوی رییس شورای سیاستگذاری ائمه ی جمعه

ائمه ی جمعه مراکز استان ها

حجت الاسلام و المسلمین سیداحمد خاتمی مدرس حوزه علمیه قم

واپسین کلام

واپسین کلام

نماز جمعه؛ مظهر نیایش جمعی نماز گزار، مایه ی تقرب انسان به ذات بی زوال الهی و موجب جلب عنایت، رحمت و مغفرت قادر متعال است.

اقامه ی این فریضه عبادی، سیاسی که از ثمرات برپایی حکومت صالحان است، یکی از عوامل بسیار مهم در تقویت بنیه ی سیاسی، عبادی مسلمانان و عامل همبستگی امت اسلامی است.

این عبادت، علاوه بر زدودن زنگارهای ناپاکی از جان آدمی، در بیداری نماز گزاران نقش به سزایی دارد. در روز جمعه به برکت این فریضه ی وحدت بخش، آحاد جامعه اسلامی از پیر و جوان، فقیر و غنی، باسواد، بی سواد و... در یک همایش عمومی گردهم می آیند و از مسایل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی امت اسلام آگاه می گردند. به جرأت می توان گفت هیچ رسانه ای به اندازه ی نماز جمعه چنین تأثیر عمیق و گسترده ای در یک قرار هفتگی و معین ندارد.

بنابراین، با توجه به برکات ارزش مند نماز جمعه، امید آن می رود که امت اسلامی به لحاظ کمی و کیفی، بیش از پیش به موضوع نماز جمعه اهمیت دهند؛ به گونه ای که این فریضه ی بزرگ الهی در همه ی بخش ها و شهرهای ایران اسلامی با شکوه بیشتر اقامه گردد.

حقیقت آن است که اگر مسلمانان از نقش مهم چنین رسانه ای به طور کامل آگاه باشند به سادگی از آن در نمی گذرنند و بیش از آنچه که هست برای آن اهمیت قائل خواهند شد.

بر این اساس، بر تمامی احزاب و گروه های معتقد به نظام مقدس اسلامی و بر آحاد جامعه اسلامی فرض است که در اقامه ی فریضه ی جمعه کوشا بوده و از آثار و برکات این مشعل همیشه فروزان انقلاب غفلت نورزند.

منابع

- ١_ قرآن مجيد.
- ٢_ رستگار جويباري، يعسوب الدين، تفسير البصائر، قم، مكتب المؤلف، چاپ اول، ١٤١٣.
- ٣_ مكارم شيرازي، ناصر، تفسير نمونه، تهران، دارالكتب الاسلاميه، چاپ دوازدهم، ١٣٧٤.
- ٤_ طباطبائي، سيد محمد حسين، الميزان، بيروت، مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، چاپ سوم، ١٣٩٣.
- ٥_ مجلسي، محمد باقر، بحار الانوار، تهران، دارالكتب الاسلاميه، چاپ سوم، ١٣٦٣.
- ٦_ عاملی، شيخ حر، وسائل الشيعه، تهران، اسلاميه، چاپ هفتم، ١٣٧٨.
- ٧_ كليني، اسحاق، فروع كافي، بيروت، دارالاضواء، چاپ سوم، ١٤٠٥.
- ٨_ نوري، ميرزا حسين، مستدرک الوسائل، بيروت، مؤسسه آل البيت، _، ١٤٠٨.
- ٩_ نجفی، شيخ محمد حسين، جواهر الكلام، بيروت، مؤسسه المرتضى

العالمیه و دارالمورخ العربی، چاپ اول، ۱۴۱۲.

۱۰ _ هندی، حسام الدین، کنز العمال، بیروت، دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ۱۴۱۹.

۱۱ _ کلینی، اسحاق، اصول کافی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اهل البیت.

۱۲ _ شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، تهران، نشر صدوق، چاپ اول، ۱۳۶۹.

۱۳ _ محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، قم، دفتر تبلیغات اسلامی.

۱۴ _ عظیمی، حبیب الله، نماز جمعه در فقه و تاریخ اسلام، تهران، چاپ و نشر بین الملل سازمان تبلیغات، چاپ اول، ۱۳۷۹.

۱۵ _ منتظری، حسینعلی، بدرالزاهر فی صلوه الجمعة و المسافر، تقریرات درس آیت الله بروجردی، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۶۲.

۱۶ _ بنی هاشمی خمینی، سیدمحمدحسن، توضیح المسائل مراجع، قم، انتشارات جامعه مدرسین، چاپ دوم، ۱۳۷۷.

۱۷ _ خامنه ای، سیدعلی، اجوبه الاستفتاءات، _ مؤسسه فرهنگی ثقلین، چاپ چهارم، ۱۳۷۵.

۱۸ _ خمینی، روح الله، رساله نوین، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ نهم، ۱۳۷۷.

۱۹ _ خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، قم، جامعه مدرسین، چاپ پنجم، ۱۴۱۶.

۲۰ _ خمینی، روح الله، صحیفه نور، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی و ارشاد، چاپ دوم، ۱۳۷۱.

۲۱ _ جعفریان، رسول، زمینه های تاریخی و کتابشناسی نماز جمعه، _ شورای

سیاستگذاری ائمه ی جمعه، چاپ اول، ۱۳۷۲.

- ۲۲ _ سید میرزایی، زینب، نماز، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۷۹.
- ۲۳ _ چناری، جواد، آبشار رحمت، قم، ستاد اقامه نماز، چاپ دوم، ۱۳۷۵.
- ۲۴ _ صادقی تبار، علی، نماز پرواز بسوی بی نیازی، قم، مؤلف، چاپ اول، ۱۳۷۳.
- ۲۵ _ دبیرخانه مرکزی ائمه جمعه، مباحثی پیرامون نماز جمعه، دبیرخانه مرکزی ائمه جمعه، چاپ اول، ۱۳۷۱.
- ۲۶ _ دبیرخانه ی مرکزی ائمه جمعه، گزارش دهمین گردهمایی ائمه جمعه، دبیرخانه مرکزی ائمه جمعه.
- ۲۷ _ ذاکری، سیدمجتبی، نماز جمعه مطابق با فتاوی امام و آیت الله خوئی.
- ۲۸ _ دعوتی، ابوالفتح، بحثی پیرامون نماز جمعه.
- ۲۹ _ محسنی گرگانی، بحثی پیرامون نماز جمعه.
- ۳۰ _ حسینی مرعشی، سیداسماعیل، یک بررسی و استدلال پیرامون نماز جمعه
- ۳۱ _ محمدی، عزیزالله، نماز معراج خاکیان، قم، مؤلف، چاپ اول، ۱۳۷۷.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

